

Stanisław KOZIEJ
BEZPIECZEŃSTWO
MIEDZYNARODOWE

Literatura (1)

- **S. Koziej: *Między piekłem a rajem. Szare bezpieczeństwo na progu XXI wieku*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2006**
- **S. Koziej, *Teoria sztuki wojennej*, Warszawa 2011**
- **S. Koziej, skrypty internetowe, www.koziej.pl**
- ***C. Clausewitz, O wojnie*, Lublin 1995,**
- ***B. H. Liddell Hart, Strategia. Działania pośrednie*, Warszawa 1959**
- ***Sun Tzu, Sztuka wojny*, Warszawa 1994**
- ***AKTUALNOŚCI:***
  - ***Strony internetowe – bbn.gov.pl; msz.gov.pl; mon.gov.pl; mswia.gov.pl; aon.edu.pl;***
  - ***Zeszyty Naukowe AON, Kwartalnik Bellona, Kwartalnik Bezpieczeństwo Narodowe***

Literatura (2)

- *U.S. Army War College Guide to National Security Issues. Volume 1: Theory of War and Strategy, Volume 2: National Security Policy and Strategy*, Carlisle, June 2010
- ***The European Security Strategy 2003-2008. Building on common interests*, EUISS 2009,**
http://www.iss.europa.eu/uploads/media/ISS_Report_05.pdf
- K. Żukrowska (red. nauk.), *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Przegląd aktualnego stanu*, Wydawnictwo IUSatTAX, Warszawa 2011
- **E. Lucas, *Nowa zimna wojna. Jak Kreml zagraża Rosji i Zachodowi*, DW REBIS, Poznań 2008**
- J. S. Nye jr., *Konflikty międzynarodowe. Wprowadzenie do teorii i historii*, WAIp, Warszawa 2009
- ***Global Trends 2025: A Transformed World*, NIC, November 2008,**
http://www.dni.gov/nic/PDF_2025/2025_Global_Trends_Final_Report.pdf
- ***Towards a grand strategy for an uncertain world*, Noaber Foundation 2007**
http://www.csis.org/media/csis/events/080110_grand_strategy.pdf
- **M. Madej, *Zagrożenia asymetryczne bezpieczeństwa państw obszaru transatlantyckiego*, PISM, Warszawa 2007**
- **R. Kuźniar: *Polityka i siła*, Wyd. Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2005**
- **H. Munkler, *Wojny naszych czasów*, Wyd. WAM, Kraków 2004**

Literatura (3)

- ***Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie* (red. nauk. R. Zięba), Wyd. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008**
- **Z. Brzeziński, B. Scowcroft, *Ameryka i świat*, Wydawnictwo Świat i My, Łódź 2009**
- **A. i H. Toffler: *Wojna i antywojna*, Wyd. Literackie MUZA, Warszawa 1997**
- *J. Baylis, J. Wirtz, C. S. Gray, E. Cohen, Strategia we współczesnym świecie, WUJ, Kraków 2009*
- *J. Black, Wojna od 1990 roku, Wydawnictwo Rambler, Warszawa 2011*
- K. Liedel, P. Piasecka, T. R. Aleksandrowicz (red. nauk.), *Bezpieczeństwo w XXI wieku. Asymetryczny świat*, Difin, Warszawa 2011
- **Koncepcja strategiczna NATO, 1999**
(<http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-065e.htm>)
- **Comprehensive Political Guidance, NATO, Riga, 29 November 2006**, (<http://www.nato.int/docu/basictxt/b061129e.htm>)
- **Strategia bezpieczeństwa UE, 2003**
(<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>)
- **Strategia bezpieczeństwa narodowego USA, 2006**
(<http://www.whitehouse.gov/nsc/nss/2006/nss2006.pdf>)

PODSTAWY BEZPIECZEŃSTWA

Wstęp - hipoteza/synteza

Bezpieczeństwo to teoria i praktyka zapewniania egzystencji (przetrwania) danego podmiotu w niepewnym środowisku, przy zachowaniu przezeń swobody realizacji własnych interesów.

Wraz z rozwojem cywilizacji ewoluowało od prostych form bezpieczeństwa indywidualnego, rodowego do współczesnych systemów bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego.

Od wieków w sprawach bezpieczeństwa dominuje siła fizyczna. Obecna fala rewolucji cywilizacyjnej zmienia radykalnie tę sytuację. Coraz większego znaczenia nabierają czynniki pozamaterialne (wiedza, informacja).

Pojęcie bezpieczeństwa

- **Bezpieczeństwo w sensie statycznym - jako stan braku zagrożeń dla podmiotu, stan spokoju, pewności (stan obiektywny i subiektywny: uświadomiony i nieświadomiony)**
- **Bezpieczeństwo w sensie dynamicznym (działanie podmiotu na rzecz bezpieczeństwa) – jako proces osiągania i utrzymywania stanu braku zagrożeń i swobody działania**

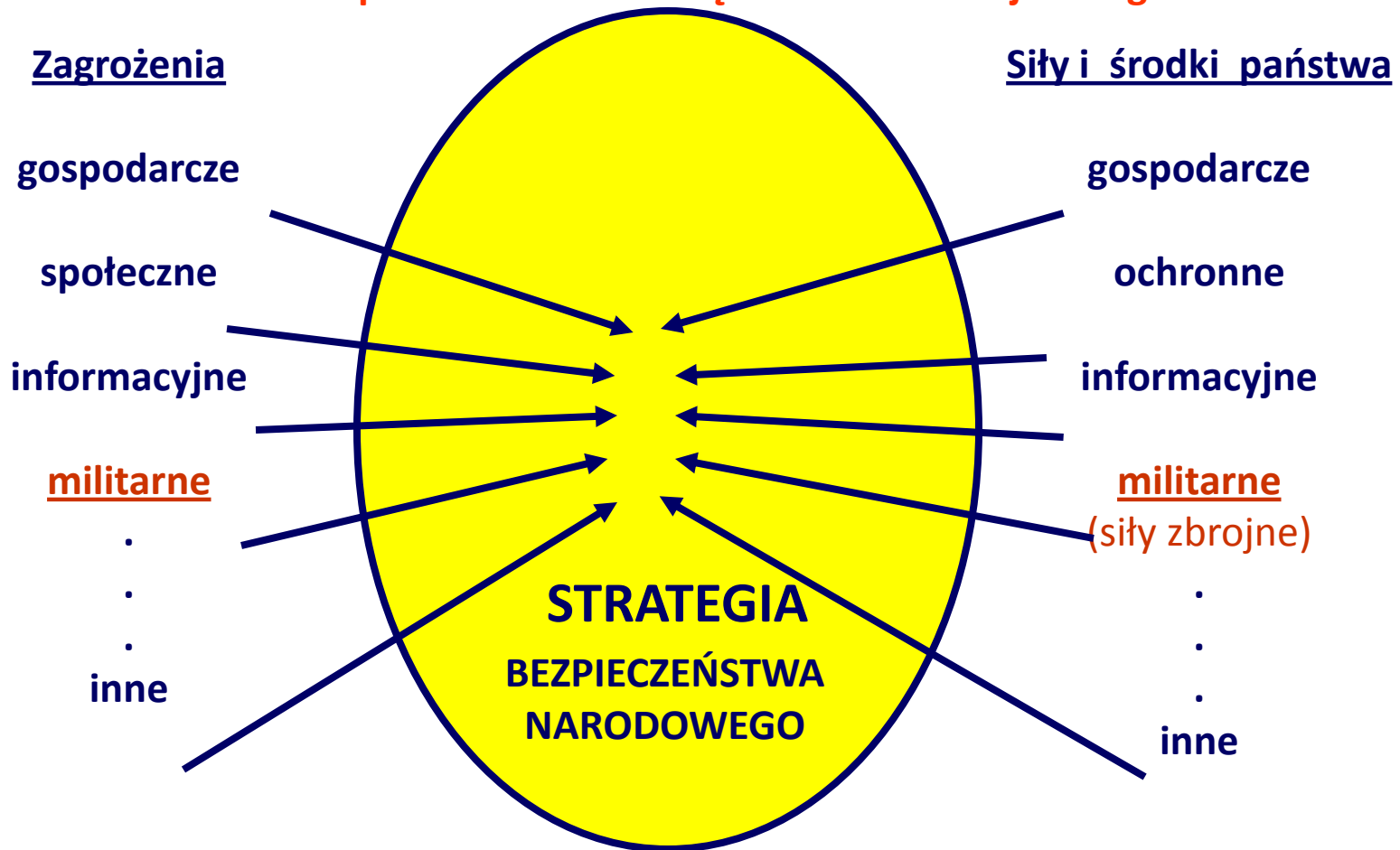
Istota bezpieczeństwa jako procesu

Zapewnienie możliwości przetrwania i swobody realizacji własnych **interesów** danego podmiotu w konkretnych warunkach (w konkretnym środowisku, otoczeniu), poprzez wykorzystywanie **szans** (okoliczności sprzyjających), podejmowanie **wyzwań**, redukowanie **ryzyk** oraz przeciwdziałanie (zapobieganie i przeciwstawianie się) **zagrożeniom** dla podmiotu i jego interesów

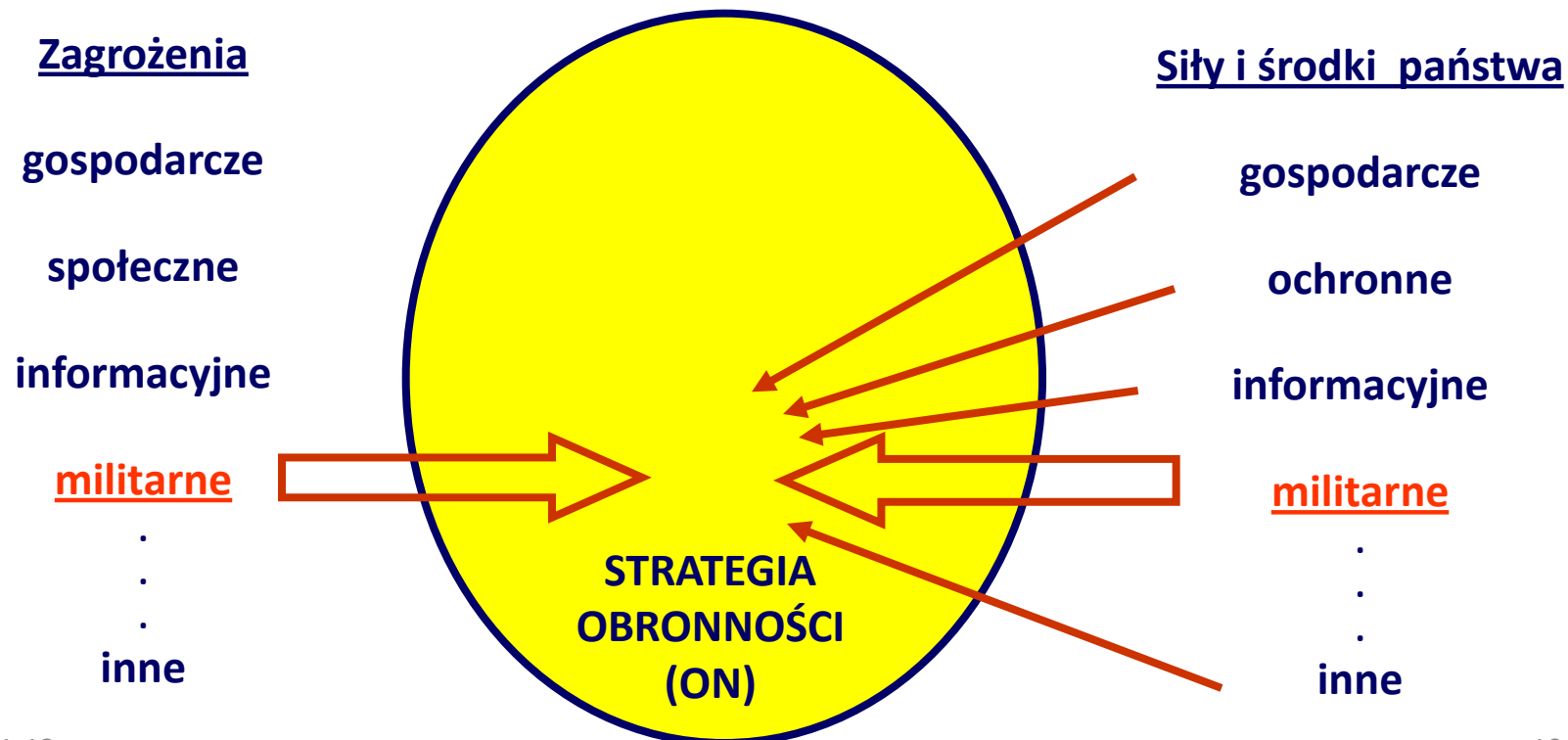
BEZPIECZEŃSTWO PAŃSTWA = BEZPIECZEŃSTWO NARODOWE

Strategia BN: jak wykorzystać wszystkie siły i środki państwa
do przeciwstawienia się wszelkim rodzajom zagrożeń?

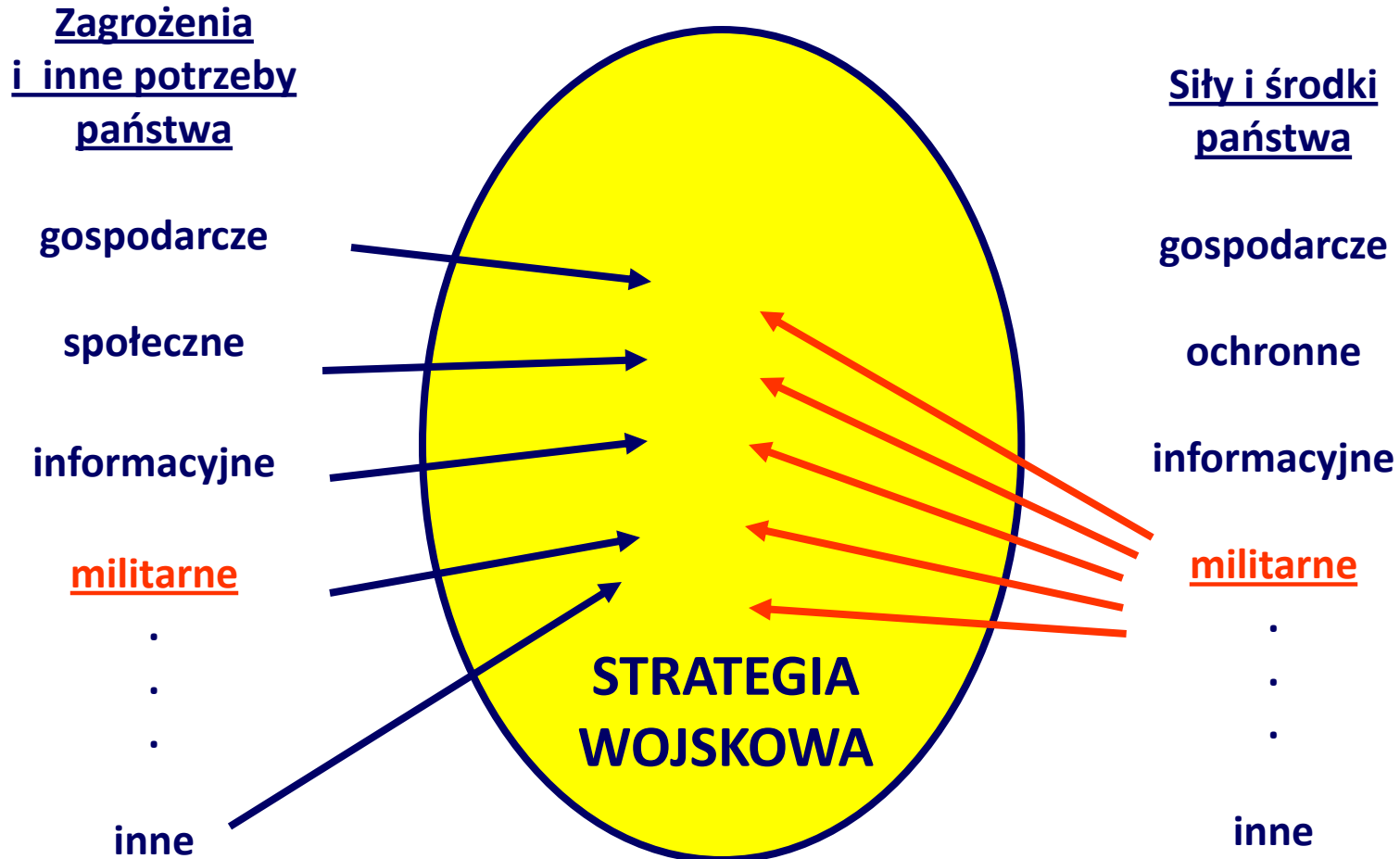
OBRONNOŚĆ = OBRONA NARODOWA = BEZPIECZEŃSTWO MILITARNE = CZĘŚĆ BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO

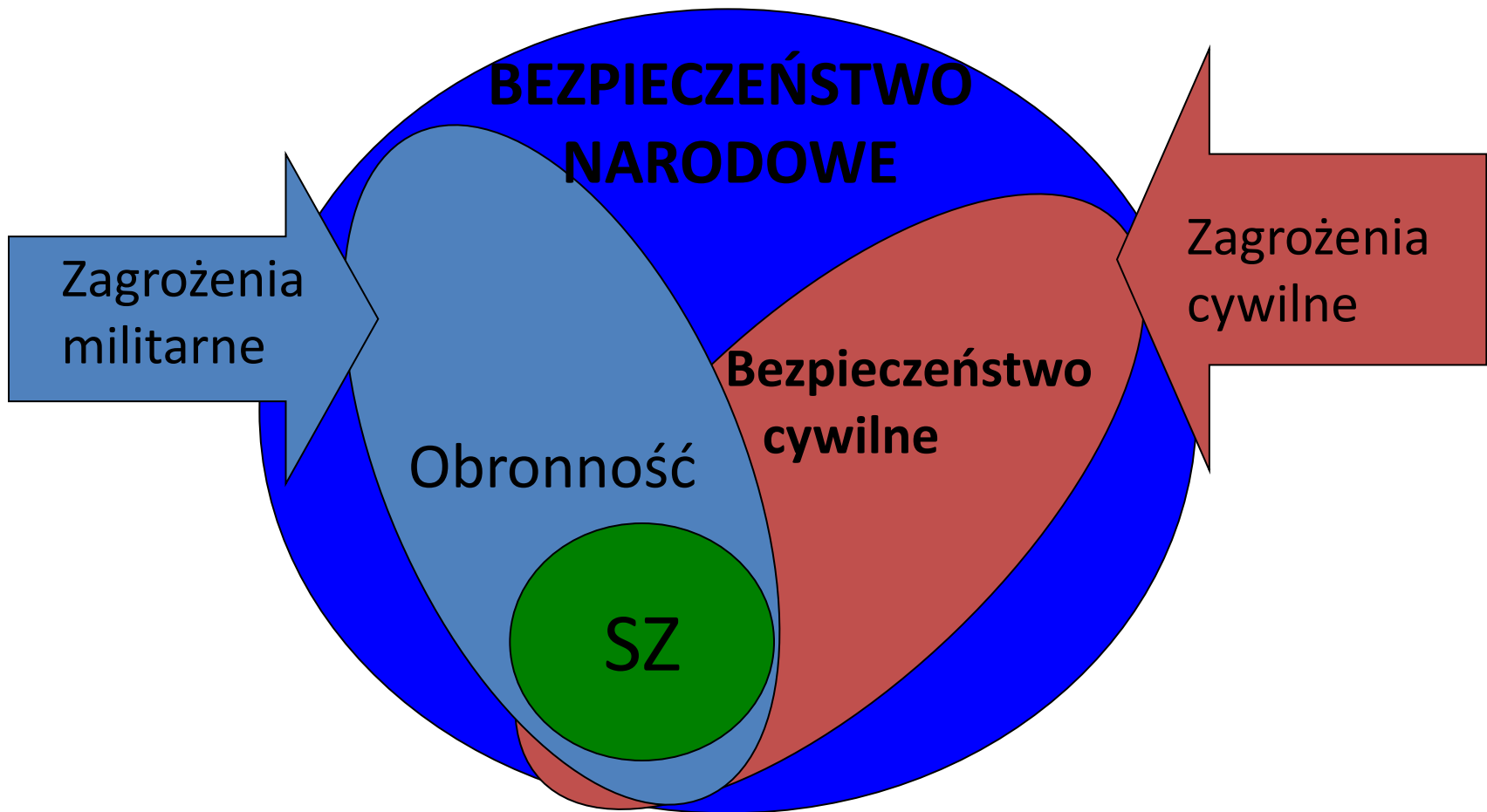
Strategia obronności (ON): jak wykorzystać wszystkie siły i środki państwa do przeciwstawienia się zagrożeniom militarnym?

WOJSKOWOŚĆ

Strategia wojskowa: jak utrzymywać i wykorzystywać siły zbrojne do realizacji wszystkich zadań państwa?

Rodzaje bezpieczeństwa

(wg rodzaju podmiotu)

- **indywidualne (osobowe, personalne)**
- **grupowe (rodowe, plemienne, zawodowe, korporacyjne itp.)**
- **narodowe - państwowe (lokalne, terytorialne, krajowe)**
- **międzynarodowe (regionalne, globalne)**

Dziedziny bezpieczeństwa

(wg dziedzin aktywności podmiotu)

- Ekonomiczne (w tym – energetyczne), społeczne, ekologiczne, informacyjne, demograficzne itp.
- szczególnymi dziedzinami bezpieczeństwa są: **bezpieczeństwo militarne** (obronność – czyli przeciwdziałanie zewnętrznym zagrożeniom polityczno-militarnym) oraz **bezpieczeństwo publiczne** (cywilne – czyli przeciwdziałanie wewnętrznym zagrożeniom ładu i porządku publicznego oraz skutkom klęsk żywiołowych).

Typologia bezpieczeństwa narodowego

KIEROWANIE BEZPIECZEŃSTWEM NARODOWYM	DZIEDZINY REALIZACJI BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO								
	Obronność (obrona narodowa)			Ochrona państwa(ludności, instytucji, zasobów, infrastruktury)			Bezpieczeństwo ekonomiczno-kulturowe		
	Sektory bezpieczeństwa narodowego								
	Dyplomacja	Wojskowość	Wywiad	Kontrwywiad	Bezpieczeństwo publiczne	Ratownictwo	Bezpieczeństwo społeczne	Bezpieczeństwo gospodarcze	Bezpieczeństwo kulturowe
Transektorowe (transpodmiotowe) obszary bezpieczeństwa (np. bezpieczeństwo informacyjne, w tym cyberbezpieczeństwo)									
Podmioty bezpieczeństwa narodowego (główne ogniwa w danym sektorze)									
Prezydent RP, Rada Ministrów, ministrowie, województwa, organy samorządowe	MSZ	MON	AW	ABW	MSWiA (PP, SG, BOR), MS (SW), CBA, Prokuratura	MSWiA (PSP, OC), MŚ, OSP, Służby Ratown.	MPiPS, MZ, stowarzysze nia i organizacje społeczne	MG, MF, MRiRW, MRR, MI, MSP, podmioty prywatne	MKiDN, MNiSzW, MEN, KRRiT

Bezpieczeństwo jako działanie zorganizowane

- **Struktura bezpieczeństwa jako działania: podmiot, warunki (środowisko), zasoby (środki), sposoby (strategia, taktyka)**
- **Cykl działania w sferze bezpieczeństwa:**
  - **Przygotowanie**
    - Określanie celów
    - Planowanie
    - Organizowanie
  - **Realizacja – koordynowanie operacyjne (bieżące)**
  - **Kontrolowanie**
    - Monitorowanie, ocena, formułowanie wniosków

Kluczowe kategorie pojęciowe

- **interesy** (narodowe i międzynarodowe), misje organizacji oraz wynikające z nich cele,
- **środowisko (warunki)** - szanse, wyzwania, ryzyka, zagrożenia,
- **konceptje** - zasady i sposoby działań,
- **systemy** bezpieczeństwa – zasoby podmiotu wydzielone do realizacji przyjętych konceptji, odpowiednio do tych zadań zorganizowane i przygotowane.

Interesy

- **Interesy** danego podmiotu (społeczności międzynarodowej, narodu, grupy, osoby itp.) – to wyraz jego tożsamości, wyznawanych wartości, historycznego dorobku, tradycji, bieżących potrzeb oraz dążeń i aspiracji przyszłościowych
- Interesy **żywotne i drugorzędne**:
  - **żywotne** – to interesy dotyczące istnienia, przetrwania podmiotu w danych warunkach (niestopniowane, „zero-jedynkowe”)
  - **drugorzędne** – to interesy związane z jakością owego istnienia, trwania (stopniowalne, negocjowalne)

Misje organizacji

- **Misja – przeznaczenie: kategoria stworzona (wygenerowana) przez członków danej organizacji**
- **Misja organizacji międzynarodowej (międzypaństwowej – np. NATO, UE) - synteza interesów narodowych państw członkowskich. Problem: eliminacja sprzecznych interesów**
- **Misja organizacji krajowej (elementu państwa – np. samorządu, instytucji państwowej lub pozarządowej) – ustalona przez prawo**

Cele strategiczne

- **Cele strategiczne w dziedzinie bezpieczeństwa**
- to **zoperacjonalizowane interesy i misje**
(określone stosownie do danych warunków,
ujęte w określonym czasie i miejscu, z
uwzględnieniem zewnętrznych i wewnętrznych
potrzeb i możliwości)
- **Cele operacyjne – elementy celu
strategicznego; dotyczą konkretnego działania**

Warunki bezpieczeństwa - szanse

- **Szanse** – okoliczności sprzyjające realizacji interesów oraz osiągnięciu celów.
- **Sztuka dostrzegania i wykorzystywania szans!!!**

Warunki bezpieczeństwa - wyzwania

- **Wyzwania** – dylematy decyzyjne, przed jakimi stoi podmiot (społeczność międzynarodowa, państwo) w rozstrzyganiu spraw bezpieczeństwa.
  - w korzystnych warunkach mogą stwarzać dodatkowe szanse, w niekorzystnych – mogą rodzić dodatkowe zagrożenia.

Warunki bezpieczeństwa -ryzyka

- **Ryzyko** – związane z aktywnością podmiotu (planowaną lub realizowaną); stopień prawdopodobieństwa spowodowania niekorzystnych dla podmiotu skutków działania w dziedzinie bezpieczeństwa.
- **Sztuka redukowania ryzyk!!!! Opanowywanie ryzyk (zarządzanie ryzykiem): korygowanie balansu między celami, środkami i sposobami działania poprzez modyfikowanie któregoś z tych elementów.**

Warunki bezpieczeństwa - zagrożenia

- **Zagrożenia** – pośrednie lub bezpośrednie destrukcyjne oddziaływanie na podmiot.
  - potencjalne i realne;
  - subiektywne i obiektywne;
  - zewnętrzne i wewnętrzne;
  - militarne i niemilitarne (polityczne, ekonomiczne, społeczne, informacyjne, ekologiczne itp.)

Kryzysy i konflikty

- **Kryzys** – to szczególny (nadzwyczajny i niekorzystny), odbiegający od normalnego, stan podmiotu
- **Konflikt** – to szczególny (konfrontacyjny) typ relacji podmiotu z otoczeniem, z innym podmiotem
- **Wojna** – jako konflikt: zorganizowana przemoc zbrojna jednostek politycznych przeciwko sobie (kłopoty z tą kategorią: zimna wojna, wojna z terroryzmem itp.)

Źródła wojen

- **Personalne**
  - Agresywność charakteru przywódców, błędy w ocenie, niezdolność komunikowania się
- **Państwowe/społeczne**
  - Niedemokratyczność państw, polityka wewnętrzna, rywalizacja między grupami i klasami społecznymi
- **Międzynarodowe**
  - Rywalizacja państw, anarchia, brak arbitra światowego lub regionalnego, gra sił

Kategoryzacja wojen

- **Wojna nieograniczona (totalna): pobicie i okupacja**
- **Wojna ograniczona: politycznie, przestrzennie, co do sił**
- **Wojna domowa (obecnie ich umiędzynarodowienie)**
- **Wojna asymetryczna**
- **Terroryzm jako rodzaj wojny asymetrycznej**

Kryzysy

Kryzysy – jako stany zakłócenia – mogą być powodowane zarówno czynnikami **wewnętrznymi** (np. własną nieudolnością), jak i **zewnętrznymi** (np. konfliktem z innym podmiotem). Mogą być następstwem także **zdarzeń losowych** (przypadkowych), np. klęsk żywiołowych, katastrof itp.

Zarządzanie kryzysowe

- Od „crisis management” – radzenie sobie z kryzysami, opanowywanie kryzysów; wszelkie działania podejmowane dla opanowania kryzysu
- Dlatego nieprawidłowe jest w jęz. polskim nazywanie tej funkcji podmiotu „zarządzaniem kryzysowym”. Zarządzanie bowiem to tylko działalność kierownicza, w tym wypadku kierowanie w warunkach kryzysu.

Koncepcje bezpieczeństwa

- **Koncepcja bezpieczeństwa** zawiera ogólne zasady i myśl przewodnią (zamiar) postępowania podmiotu w dziedzinie bezpieczeństwa oraz zadania etapowe lub dziedzinowe – czyli cele operacyjne – prowadzące do osiągnięcia celów strategicznych
- **Koncepcje operacyjne i preparacyjne (transformacyjne)**

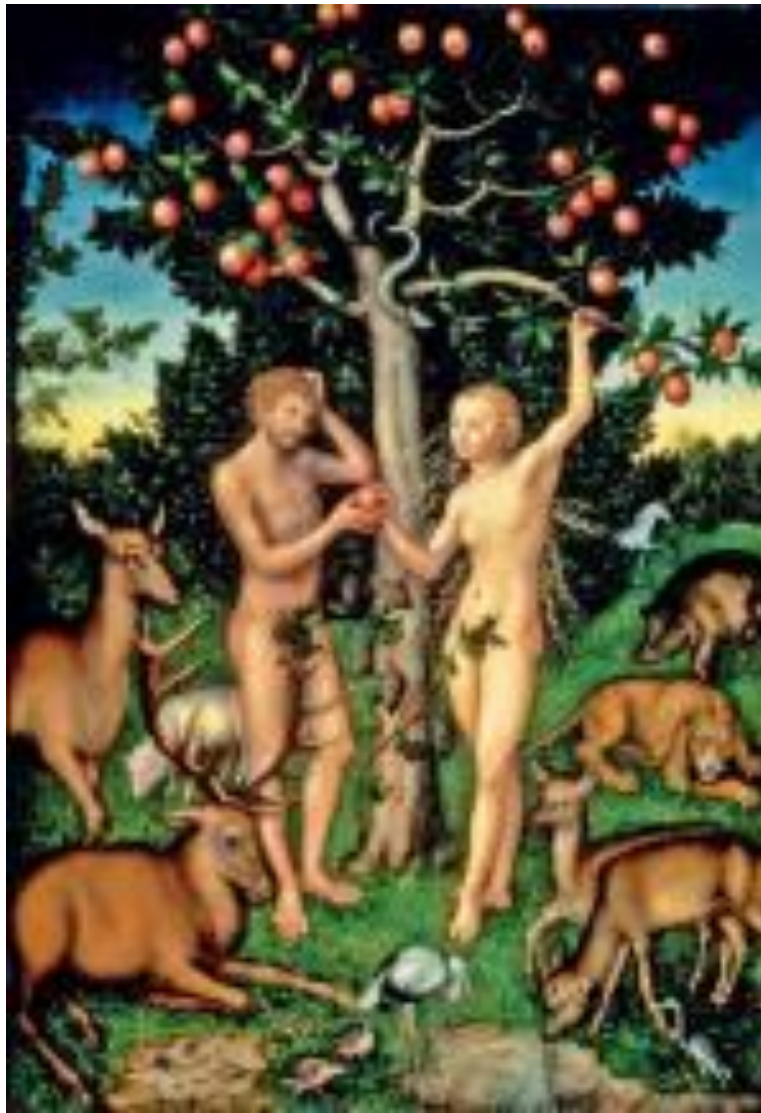
Doktryny

- **Doktryny** - obowiązujące ustalenia (przepisy, instrukcje, regulaminy) dotyczące procedur przygotowania i działania konkretnych elementów systemu bezpieczeństwa.

EWOLUCJA

BEZPIECZEŃSTWA

Źródło: Bridgeman Art Library: „Adam i Ewa”, obraz Lucasa Cranacha Starszego, 1526

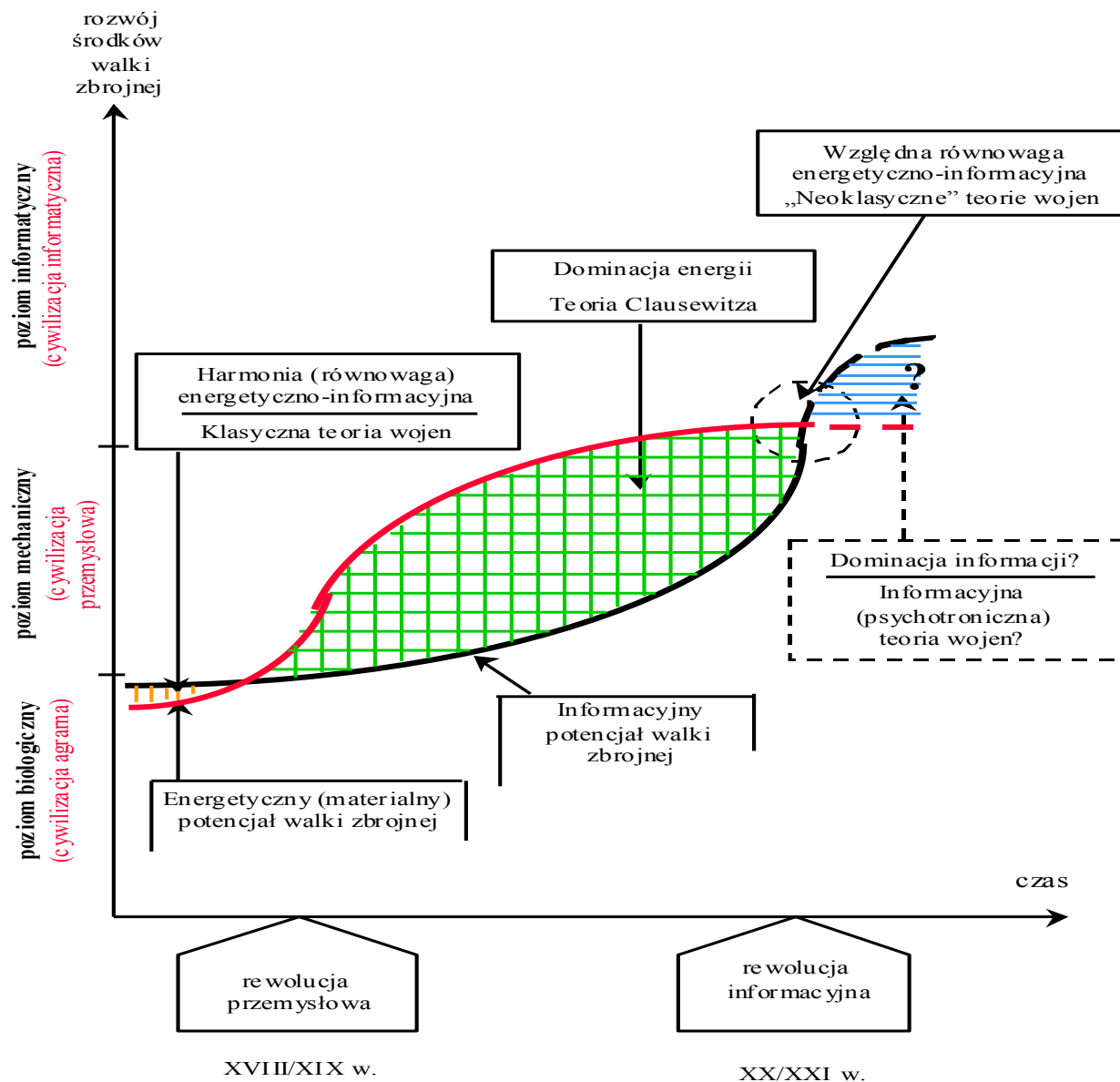
Geneza bezpieczeństwa

- **Historia bezpieczeństwa jest tak długa, jak długa jest historia ludzkości**
- **Biblijny raj - Adam i Ewa** (nie uświadomiony interes, brak celu, są wyzwania i zagrożenia - brak koncepcji i systemu bezpieczeństwa)
- **Kain i Abel** (błędnie zdefiniowany interes i cel oraz błędna koncepcja bezpieczeństwa, wraz z jej wykonaniem)
- **Potop biblijny - Noe** (dobrze określony interes i cel, prawidłowa koncepcja i skuteczny system bezpieczeństwa w postaci arki)

Ewolucja uwarunkowań bezpieczeństwa

- **Koncepcja fal cywilizacyjnych (Toffler)**
- **Materialny (energetyczny) i niematerialny (informacyjny) wymiar bezpieczeństwa**
- **Epoka **agrarna** - równowaga energetyczno-informacyjna na poziomie biologicznym**
- **Epoka **industrialna** - dominacja energii**
- **Epoka **informacyjna** - zmierzanie do równowagi energetyczno-informacyjnej**

Ewolucja warunków bezpieczeństwa (na przykładzie sztuki wojennej)

WSPÓŁCZESNE ŚRODOWISKO BEZPIECZEŃSTWA

Współczesne środowisko bezpieczeństwa

- **Globalizacja i rewolucja informacyjna**
- **Rozpad świata dwubiegunowego**
- **Erupcja terroryzmu międzynarodowego**

Zmiana środowiska bezpieczeństwa

- Środowisko GLOBINFO – zglobalizowane i uinformacyjnione
- Rozpad symetrycznego świata dwubiegunowego i erupcja asymetrycznych relacji bezpieczeństwa nuklearnego i konwencjonalnego
- Zagadnienia szczegółowe: podmioty niepaństwowe - terroryzm, proliferacja BMR, państwa problemowe (zbójce i upadłe) – konflikty regionalne, Rosja – nowa zimna wojna?

Globalizacja

- **Globalizacja** – to obiektywny proces zastępowania autonomiczności podmiotów (osób, społeczności, państw, organizacji itp.) ich integracją w skali globalnej, to proces przechodzenia od podziału do integralności globalnej, od luźnego zbioru elementów do całościowego systemu światowego
  - **informacja** siłą napędową globalizacji
  - wizja „globalnej wioski”?

Istota globalizacji bezpieczeństwa

- **zjawiska i procesy bezpieczeństwa** dotyczące całej ludzkości, obejmujące w różny sposób całą kulę ziemską, angażujące decydujących graczy na arenie światowej i większość innych podmiotów (w tym organizacji) międzynarodowych
- **kontekst obiektywny i celowościowy**

Geneza i ewolucja

- epoka „**wielkich odkrywców**” i okrażenie kuli ziemskiej - geneza praktycznej globalizacji
- **Imperium brytyjskie** - pierwiastki bezpieczeństwa globalnego
- **Wojny światowe** - praktyczny wyraz problemów bezpieczeństwa globalnego

Światowa „zimna wojna”

- **Przedłużenie II wojny światowej**
- **Potencjał militarny ZSRR i ekspansja ideologiczna komunizmu**
- **Bloki wojskowe: NATO i UW**
- **Broń jądrowa i wyścig zbrojeń**
- **Załamanie się systemu radzieckiego pod ciężarem wyścigu zbrojeń**
- **Rozpad systemu dwublokowego**

Rewolucja informacyjna

- **Zbieranie informacji (wywiad, media, internet) - sensory**
- **Przetwarzanie (analiza, ocena, wytwarzanie wiedzy) informacji - komputery**
- **Przesyłanie informacji (łączność, media, opinia publiczna) – środki komunikacji**
- **Operacje informacyjne i ochrona informacji (dywersja, maskowanie, mylenie, zakłócanie, fortel, propaganda, niszczenie środków informacyjnych, obrona itp.) – środki kierowania i walki informacyjnej**

Zmiana środowiska bezpieczeństwa

- Globalizacja i rewolucja informacyjna - **środowisko GLOBINFO** – zglobalizowane i uinformacyjnione, **sieciowe**
- Rewolucja polityczna – **asymetryzacja** środowiska -rozpad symetrycznego świata dwubiegunowego i erupcja asymetrycznych relacji bezpieczeństwa nuklearnego i konwencjonalnego
- Rewolucja strukturalna - **podmioty niepaństwowe, państwa problemowe** (zbójeckie i upadłe), mocarstwa „wschodzące”

Konsekwencje „GLOBINFO” dla środowiska bezpieczeństwa (1)

- Zwiększają **szanse** współdziałania międzynarodowego na polu bezpieczeństwa
- Rodzą dodatkowe **wyzwania** mobilizujące do wysiłków na rzecz bezpieczeństwa
- Stwarzają dodatkowe **ryzyka** związane z szerszą aktywnością zewnętrzną

Konsekwencje „GLOBINFO” dla środowiska bezpieczeństwa (2)

- Zmniejszają **groźbę** wojny globalnej
- Umiędzynarodawiają **konflikty i kryzysy** wewnętrzne i lokalne
- Globalizują **plagi** społeczne – np. AIDS, przestępczość, terroryzm
- Rodzą jakościowo nowe **zagrożenia informacyjne** (np. cyberterroryzm)

Konsekwencje „GLOBINFO” dla środowiska bezpieczeństwa (3)

- Zwiększają rolę podmiotów niepaństwowych (NGO, grupy terrorystyczne)
- Zwiększają rolę opinii publicznej w rozstrzyganiu kwestii bezpieczeństwa *(dobrze to czy źle?)*

Nowe zjawiska i tendencje w sferze bezpieczeństwa (1)

- Dezintegracja i degeneracja klasycznych struktur:
  - państwa upadłe: asymetryczne zagrożenia słabością
  - państwa zbójckie: asymetryczne zagrożenia pirackim podejściem do reguł życia międzynarodowego
- Negatywne skutki rozwoju, dobrobytu i demokracji (zagrożenia środowiska naturalnego, postęp a dewiacje społeczne, przestępczość, katastrofy infrastrukturalne)

Nowe zjawiska i tendencje w sferze bezpieczeństwa (2)

- **Ewolucja tradycyjnych konfliktów i kryzysów:**
  - tradycyjne konflikty międzynarodowe – globalny(?), regionalne
  - międzynarodowy kontekst kryzysów wewnętrznych: naruszanie praw człowieka a zasada suwerenności państw
  - wojna z terroryzmem jako asymetryczna wojna światowa?

ZAGROŻENIA TRANSNARODOWE (niepaństwowe)

Istota terroryzmu

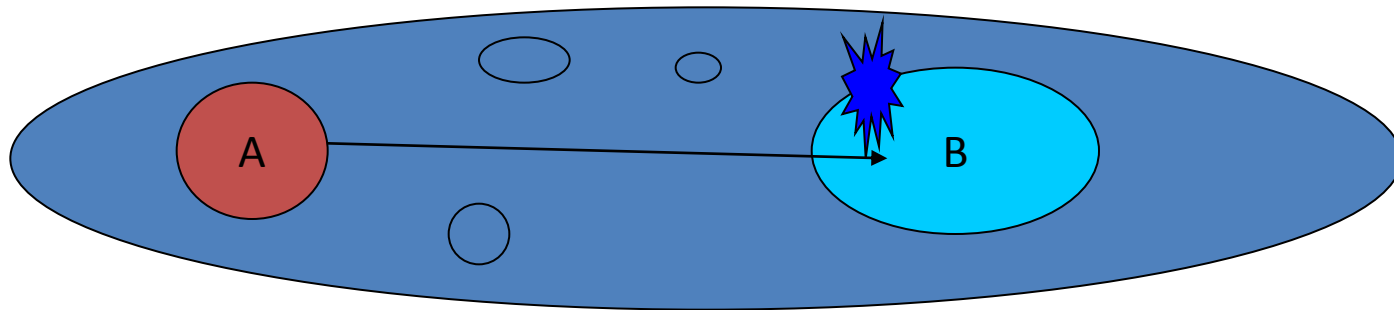
Celowe (*świadomie zamierzone*) i spektakularne atakowanie niewinnych, postronnych osób dla pośredniego (asymetrycznego, poprzez opinię publiczną) oddziaływania na przeciwnika politycznego lub ideologicznego

Trudności definicyjne

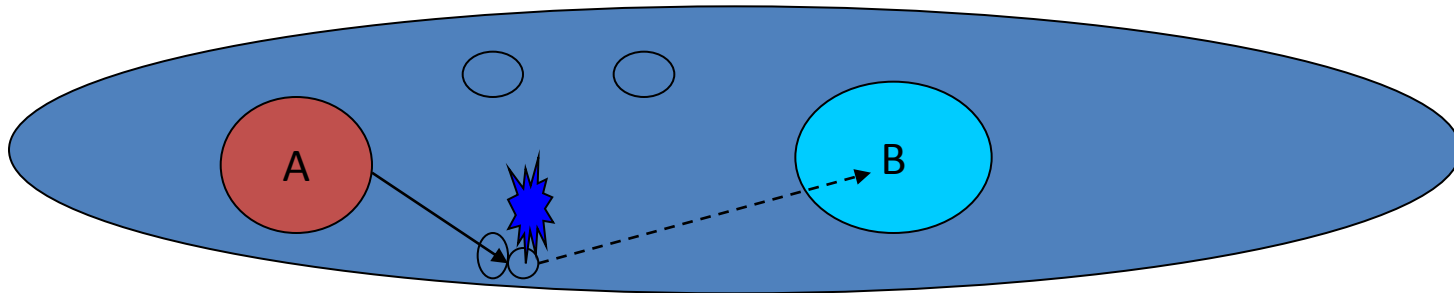
- **Terroryzm a klasyczna walka zbrojna, walka narodowowyzwoleńcza**
- **Polska partyzantka w II wojnie światowej**
- **Czeczenia**
- **Irak**

Istota terroryzmu

Walka – atakowanie przeciwnika

Terroryzm – atakowanie otoczenia

Nowa jakość terroryzmu

- **terroryzm międzynarodowy**
- **prolifерacja fundamentalizmu i radykalizmu – alkaidyzm?**
- **terroryzm samobójczy**
- **terroryzm masowego rażenia**
- **globalna sieć terrorystyczna – nowe, asymetryczne mocarstwo światowe ery informacyjnej?**

Wymiary asymetryczności terroryzmu globalnego

- ▶ **Wymiar humanistyczny: emocjonalizm przeciw racjonalizmowi**
- ▶ **Wymiar ideologiczny: radykalizm i fundamentalizm religijny (al-kaidyzm, dżihadyzm?) przeciw demokracji i liberalizmowi politycznemu**
- ▶ **Wymiar organizacyjny: sieciowość przeciw hierarchiczności**
- ▶ **Wymiar instrumentalny: środki proste i powszechne przeciw technicznie zaawansowanym i specjalistycznym**
- ▶ **Wymiar operacyjny: terroryzm samobójczy i taktyka maksymalizacji strat przeciw taktyce minimalizacji strat własnych i przeciwnika**

Jak kończą działalność grupy terrorystyczne? (dane z lat 1968 – 2006)

- **43% - kończą działalność i przechodzą do metod politycznych**
- **40% - rozbite przez siły policyjne**
- **7% - rozbite przez wojsko**
- **10% - zwyciężyły**

Wg – S. G. Jones, Defeating Terrorist Groups, RAND , September 2008, Testimony presented before the House Armed Services Committee, Subcommittee on Terrorism and Unconventional Threats and Capabilities on September 18, 2008

Postklasyczna era nuklearna

- zimna wojna – klasyczne, symetryczne odstraszanie
- proliferacja – nowi, **asymetryczni** dysponenci: państwa niepewne i struktury niepaństwowe
- **Asymetryczność roli: broń ostateczna (używana z konieczności, strategia odstraszania) – broń pierwszego użycia (używana z wyboru, strategia szantażu)**
- **bezpieczeństwo utrzymywania broni jądrowej (dostęp fizyczny i informacyjny)**
- **duże prawdopodobieństwo użycia broni nuklearnej – nowa jakość**

Państwa problemowe

- Państwa upadłe – asymetryczne zagrożenia słabością
- Państwa zbójckie – piraci międzynarodowi
- Konflikty międzynarodowe – regionalne, umiędzynarodowienie konfliktów wewnętrznych

Pozapaństwowe podmioty

- **Dalszy względny (w stosunku do tradycyjnych państw) wzrost siły różnych podmiotów niepaństwowych (organizacje biznesowe, plemienne, religijne, sieci terrorystyczne, kryminalne itp.)**
- **Niektóre państwa mogą nawet być przejmowane i prowadzone przez sieci przestępcze**
- **W niektórych regionach Afryki i Azji Płd. tradycyjnie pojmowane państwa mogą wręcz zanikać z powodu niezdolności rządów do zapewnienia podstawowych potrzeb, w tym bezpieczeństwa**
- ***Global Trends 2025: A Transformed World, November 2008***

Definicja cyberprzestrzeni w USA DoD

- *cyberspace: a global domain within the information environment consisting of the interdependent network of information technology infrastructures, including the Internet, telecommunications networks, computer systems, and embedded processors and controllers.*

Ruchy antyglobalistyczne

- **Anarchizm**
- **Radykalna lewica – przeciw bogatym, populizm**
- **Radykalna prawica - neofaszyzm**

KLASYCZNE KONFLIKTY I KRYZYSY

Międzypaństwowe konflikty globalne

- **Prawdopodobieństwo?**
- **USA – Rosja?**
- **USA – Chiny?**
- **Chiny – Rosja?**
- **Chiny - Indie?**
- **Indie – Pakistan?**
- **UE/NATO – Rosja?**

Konflikty i kryzysy regionalne

- Bałkany – kryzysy przytłumione, czuwać
- **Afganistan/Pakistan – czarna dziura bezpieczeństwa światowego**, szanse i ryzyka obecnej strategii
- Irak – światełko w tunelu, „nie zdmuchnąć”
- Iran – groźba **nuklearyzacji Bliskiego Wschodu**
- Izrael/Palestyńczycy – zmienić konflikt asymetryczny w symetryczny
- Afryka ..... kryzys libijski
- Przyrosyjska strefa ryzyka – problem „strefy wpływów”

AFGANISTAN - interwencja

- **Zgodność mocarstw co do zasadności interwencji po 11.09**
- **Współpraca USA-Rosja, szybkie wtargnięcie, połowiczny sukces**

AFGANISTAN - kryzys

- **USA i NATO**

- **USA: najpierw preferencje dla Iraku, Afganistan sprawą NATO; przenoszenie wysiłku z Iraku**
- **Przejęcie odpowiedzialności przez NATO: błąd strategiczny**

- **Kontekst Pakistanu**

- **„Nowy Taliban”**
- **Krucho stabilny Pakistan – kontynuacja pełzającego kryzysu w Afganistanie**
- **Destabilizacja Pakistanu – groźba kryzysu nuklearnego w regionie, także z użyciem broni nuklearnej w Afganistanie: mocarstwa wobec wyzwania interwencji**

AFGANISTAN - perspektywy

- **„Czarna dziura bezpieczeństwa światowego”**
- **Warianty:**
  - **Realizacja strategii NATO – do końca 2014**
  - **Co po 2014?**
  - **Interesy wewnętrzne w Afganistanie**
  - **Postawa państw regionu**
  - **NATO – OTBW – SGW w sprawie Afganistanu?**

IRAK - interwencja

- **Rada Bezpieczeństwa ONZ bezradna: spór mocarstw(USA, WB – Rosja, Chiny, Francja)**
- **Motywy i uzasadnienie: iracka BMR – błędy wywiadu i dyplomacji publicznej USA**
- **Spór wewnętrzneuropejski**

IRAK – przebieg kryzysu

- **Szybkie zwycięstwo wojenne**
- **Warunki powojenne: szyici, sunici, Kurdowie, Al-Kaida, sąsiedzi**
- **Kłopoty pokonfliktowe: błędy koncepcyjne i realizacyjne USA (preferowanie podejścia wyłącznie wojskowego)**
- **Zmiana podejścia sunitów do Al.-Kaidy i „zielone światło” dla przyszłości Iraku**

IRAK - perspektywy

- **Decyzja prezydenta Obamy o wycofaniu się z Iraku:**
  - **Scenariusz optymistyczny:** powstanie zdolnego do samodzielnego działania Iraku, ale o bardzo kruchej stabilności
  - **Scenariusz pesymistyczny:** Załamanie się dotychczasowego procesu - groźba wojny wewnętrznej i jej eskalacji w wojnę regionalną z użyciem BMR
  - **Konieczność „reinterwencji” międzynarodowej?**

IRAN - kryzys

- **Aspiracje mocarstwowe Iranu:**
  - **Antyamerykanizm, antyizraelskość – lider krucjaty przeciw cywilizacji zachodniej**
  - **Mocarstwo szyickie, obawy arabskich państw sunickich**
- **Ambicje raketowo-nuklearne mocarstwa naftowego**
  - **Stosunki z Koreą Płn.**
  - **Strategia „dwóch kroków” na drodze do mocarstwa nuklearnego**
  - **Podejście Rosji**

IRAN - perspektywy

- **Iran nuklearny?**
  - **Nuklearyzacja regionu BW**
  - **Konsekwencje dla mocarstw –
prewencja?, jaka?**
- **Zaangażowanie Iranu w
wewnętrzne sprawy Iraku?**
  - **Wojna regionalna**

Kaukaz

- **Gruzja – aspiracje zachodnie i problemy wewnętrzne**
- **Rosja – interesy i strategia**
- **Konflikt – pułapka rosyjska**
- **Nieproporcjonalna reakcji Rosji**
- **Rola UE – słabo zdany egzamin**
- **Armenia – Azerbejdżan - Turcja**

Konflikt palestyński

- **Asymetryczność konfliktu**
- **Rozwiązanie – symetryzacja: państwo palestyńskie**

Arabska Wiosna

- **Egipt, Tunezja**
- **Libia**
- **Syria**

Niespokojny świat XXI wieku

- **„Szare” bezpieczeństwo (*między rajem i piekłem*)**
- **„Skrzyżowanie” terroryzmu z BMR – kwintesencja zagrożeń asymetrycznych**
- **Nowa, „mała” zimna wojna – odnowienie zagrożeń symetrycznych**

STANISŁAW KOZIEJ

**PRZYSZŁY ŁAD
MIĘDZYNARODOWY**

Pojęcie ładu międzynarodowego

Ład (porządek, system) międzynarodowy – to zbiór podmiotów międzynarodowych (państwowych i niepaństwowych) połączonych wzajemnymi relacjami (nadrzędności, równorzędności, podrzędności; zależności, niezależności; rywalizacji, kooperacji) o charakterze politycznym, ekonomicznym, społecznym, informacyjnym, militarnym itp. i działający wedle przyjętych wspólnie lub narzuconych reguł (konwencji, dyktatu, prawa międzynarodowego).

Każdy ład międzynarodowy charakteryzują zatem trzy elementy:

- a) rodzaje podmiotów międzynarodowych;**
- b) charakter relacji między podmiotami;**
- c) zasady funkcjonowania podmiotów w ramach danego ładu.**

Przyszły ładu międzynarodowy?

Problem: Jaki może być przyszły ładu międzynarodowy?

Hipoteza: Niewątpliwie jego załączki już istnieją dzisiaj. Prawdopodobnie kształtował się będzie podobnie, jak poprzednie systemy. Nie można też wykluczyć rewolucyjnej zmiany, na miarę westfalskiej.

Procedura: Najpierw zdiagnozować i opisać dotychczasową ewolucję ładu międzynarodowego i ustalić jej tendencję. Po tym ekstrapolować tę tendencję w przyszłość

Diagnoza powestfalskiej ewolucji ładu międzynarodowego

Istotą każdego ładu był i jest system autoregulacji, sterowania, decydowania: to, kim jest sternik, regulator, decydent, główny aktor? Zmiana charakteru regulatora powoduje zmianę typu (rodzaju) ładu.

Ład westfalski – bez dominującego aktora, czyli - wszyscy są równymi uczestnikami systemu, samoistna autoregulacja (0 lub W, system bezbiegunowy)

Ład wiedeński (i wersalski) – wielu, kilku realnych decydentów (wielobiegunowy)

Ład jałtańsko-poczdamski – dwóch realnych decydentów (dwubiegunowy), plus regulator pomocniczy (ONZ)

Ład pozimnowojenny – jeden realny decydent? (jednobiegunowy), plus pomocniczy (ONZ)

Prognoza przyszłej ewolucji ładu międzynarodowego

Jaki może być dalszy ciąg dotychczasowej ewolucji? Czyli: w jakim kierunku może ewoluować obecny ład międzynarodowy?

Trzy metody uporządkowania opisu dotychczasowej ewolucji i analizy prognostycznej (studiów):

- a) „Tarcza zegara” (krąg)**
- b) „Spirala”**
- c) „Sinusoida”**

Charakter opcji przyszłego ładu

- **Zerobiegunowy**
  - Anarchia strategiczna (wycofanie się USA, izolacjonizm amerykański, walka o spadek pohegemonistyczny; spadek znaczenia państw narodowych i zmierzanie do neośredniowiecznej anarchii – załóżki rewolucji globalnej)
  - Idealna społeczność międzynarodowa (samorząd światowy?)
- **Jednobiegunowy**
  - Pax Americana?
  - Inny hegemon (państwo, organizacja)
  - Rząd światowy?
- **Dwubiegunowy**
  - Klasyczny, państwowy: USA – Chiny?
  - Ponadpaństwowy-międzyregionalny: atlantycko-azjatycki?
  - Ponadpaństwowy-międzyblokowy: blok państw demokratycznych – blok państw autorytarnych?
  - Międzycywilizacyjny: atlantycko - islamski?
- **Wielobiegunowy**
  - Nowy koncert mocarstw narodowych (wielobiegunowa równowaga sił)
  - Międzybiegunowy (interpolarny) – wielobiegunowy kooperacyjny (w ramach systemu ONZ?)

Prawdopodobieństwo i kolejność opcji przyszłego ładu

- **Jednobiegunowy – amerykański**
  - „kruszejący”, z widmem anarchii strategicznej w systemie zerobiegunowym
- **Zerobiegunowy (nie dokończony...?)**
  - Anarchia strategiczna (walka o spadek pohegemonistyczny; załężki rewolucji globalnej)
- **Wielobiegunowy (kooperatywny)**
  - Nowy koncert mocarstw w ramach systemu ONZ
- **Dwubiegunowy (mało prawdopodobny)**
  - Atlantycko-azjatycki (zintegrowane Zachód – Wschód) lub demokratyczno-autorytarny lub międzywilizacyjny?
- **Jednobiegunowy (docelowy?)**
  - Ponadpaństwowy rząd światowy

**Przyszły
ład międzynarodowy
z perspektywy
głównych podmiotów
(aktorów, graczy)
międzynarodowych**

USA

- **Pozycja hegemonia światowego (korzyści i niedogodności): czy ją utrzymywać?**
- **Oczekiwanie na partnera: Chiny?**
- **Wizja „koncertu mocarstw”? (jedno supermocarstwo i wiele politycznych potęg)**
- **Alternatywne koncepcje przyszłego ładu**

Rosja

- **Powrót mocarstwowego nacjonalizmu. Rosja dziś – jak Niemcy po Wersalu (upokorzeni przez zwycięzców, źli na skorumpowanych polityków)**
- **Walka o własną pozycję, dążenie do dominacji regionalnej (strefa wpływów)**
- **Geopolityczna linia uskoku na południu i zachodzie Rosji (rywalizacja: Rosja- Zachód)**
- **Preferowanie systemu wielobiegunowego (multipolarnego)**
- **Chiny – partner czy rywal?**

Chiny, Indie, Japonia

- **Chiny: czekanie na szansę**
- **Indie: nadzieja na szansę**
- **Japonia: zatrzymać szansę**

ONZ

- **Siła i słabości**
- **Moderator ładu**
- **Szansa na rząd światowy?**

UE

- **Nadzieje UE jako ponowoczesnego, „dobrowolnego imperium” (nie narzucanego, wspólnota wartości i interesów, dobrowolne samoograniczenie suwerenności**
- **„Zadyszka” integracyjna**
- **Potęga gospodarcza, „karzeł” polityczny**

NATO

- **Opcje przyszłego NATO**
  - **Regionalny system obronny?**
  - **Globalny system bezpieczeństwa (GLOBALTO)?**
- **Tandem NATO – UE?**

Polska perspektywa

- **Rola Polski w różnych ładach światowych**
- **Polska a łady europejskie: szansa w integracji europejskiej**

Interpolar world

- **Interpolar world (wielobiegunowość w erze interdependence, wzajemnej zależności)– międzybiegunowy system (globalizacja, uzależnienie, gracze zainteresowani w uzgodnieniach (G-8, G-20 itp.).**
- **Wielka zmiana światowa: od zachodniej dominacji do bardziej zróżnicowanego świata, gdzie nowi gracze nie tylko bronią, ale też promują swój punkt widzenia. W tych warunkach konieczne współdziałanie globalne. nowy ład**
  - **Wg - G. Grevi, The Interpolar world: a new scenario, EU ISS, Occasional Paper - n°79, June 2009; <http://www.iss.europa.eu/uploads/media/op79.pdf>**
- **Dwa trendy powodują zmianę systemu międzynarodowego: redystrybucja siły na szczeblu światowym (czyli nowa forma wielobiegunowości) oraz wzrost wzajemnych zależności, upodabniający warunki bezpieczeństwa i dobrobytu dużych mocarstw i szerszej społeczności międzynarodowej.**

Trendy ewolucji konfliktów

- Wzrastające znaczenie informacji (w tym broni precyzyjnej o dużym – strategicznym - zasięgu)
- Ewolucja zdolności działań nieregularnych
- Niemilitarne aspekty działań wojennych (cyber, ekonomia, zasoby, informacja...)
- Ekspansja i eskalacja konfliktów poza tradycyjne pole walki

Przyszły ładu międzynarodowy

- **Najbardziej wyróżniającą cechą „nowego ładu” będzie przejście od świata jednobiegunowego zdominowanego przez USA do względnie nieuporządkowanej struktury starych mocarstw i państw wschodzących oraz przechodzenie siły wpływów z podmiotów państwowych do niepaństwowych**

Podsumowanie

- **Istota ładu międzynarodowego**
- **Przyszłe opcje ładu międzynarodowego**
- **Wytyczne do konwersatoriów**
  - **Panele dyskusyjne**
  - **Referaty analityczne**

KONCEPCJE BEZPIECZEŃSTWA

Wojna jako usprawiedliwione narzędzie polityczne

- Uzasadniony (uprawniony formalnie i moralnie przekonujący) powód: np. odparcie agresji
- Uprawnione kierownictwo (np. Rada Bezpieczeństwa ONZ)
- Publiczne wypowiedzenie
- Słuszny zamiar (np. obrona)
- Proporcjonalność użycia siły (szkody spowodowane przez wojnę powinny być tego warte)
- Ostateczność (po wyczerpaniu innych środków)
- Racjonalna szansa na sukces (nie awanturnictwo)

Usprawiedliwione zasady

prowadzenia wojny (kodyfikacja w czterech

konwencjach genewskich z 1949 r. i dwóch protokołach dodatkowych z 1977 r.)

- **Rozróżnianie**

- **Kombatanci** – tylko oni mogą być obiektem celowego ataku
- **Niekombatanci** – powinni być chronieni na ile tylko można, mogą być ofiarami tylko przypadkowych, nieintencjonalnych ataków

- **Proporcjonalność**

- **atak powinien być proporcjonalny do militarnej wartości celu (obiektu)**
- **Unikać zadawania nadmiernego cierpienia i używania najokrutniejszych broni**

Koncepcje zapewniania bezpieczeństwa

- **Liberalne (eksponowanie roli instytucji międzynarodowych)**
  - Bezpieczeństwo zbiorowe (wyrzeczenie się działań zbrojnych, nieuchronność dyskredytacji agresora)
  - Kontrola zbrojeń i rozbrojenie (ABM, START, CFE, NPT itp.)
- **Realistyczne (eksponowanie roli siły państw)**
  - Równoważenie sił (przez wysiłki wewnętrzne lub sojusze)
  - Odstraszenie (założenia: decydenci działają racjonalnie, zagrożenie zniszczeniem jest duże – np. MAD, istnieje alternatywa dla wojny)

Metody zapewniania bezpieczeństwa

- **Unilateralne**
  - Neutralność (samoobrona w razie agresji)
  - Izolacjonizm (dziś nierealny)
- **Multilateralne**
  - Sojusze
  - Systemy bezpieczeństwa zbiorowego
  - Współpraca międzynarodowa

ZASADY UŻYCIA SIŁY

Prawo użycia siły

- **The Charter of the United Nations prohibits the use of force against another state except where the Security Council has authorised the use of force to maintain or restore international peace and security; and where a state is exercising its inherent right of individual or collective self-defence recognised by Article 51 of the Charter.** The question whether there is also a right to take action in exceptional circumstances of humanitarian emergency, or to protect fundamental rights, is not dealt with here; nothing in this paper can be regarded as prejudicing the question one way or the other. Although Article 51 mentions the right of collective self-defence, this study deals only with individual self-defence.
- **Wg: PRINCIPLES OF INTERNATIONAL LAW ON THE USE OF FORCE BY STATES IN SELF-DEFENCE, Chatham House , The Royal Institute of International Affairs, 2005**

Prawo do samoobrony

- ***The law on self-defence encompasses more than the right to use force in response to an ongoing attack.***
- Article 51 preserves the right to use force in self-defence “if an armed attack occurs”, until the Council has taken the necessary measures. On one view, the right is confined to circumstances in which an actual armed attack has commenced. But the view that states have a right to act in self-defence in order to avert the threat of an *imminent* attack - often referred to as ‘anticipatory self-defence’ - is widely, though not universally, accepted. It is unrealistic in practice to suppose that self-defence must in all cases await an actual attack.

Użycie siły w samoobronie

- *Force may be used in self-defence only in relation to an ‘armed attack’ whether imminent or ongoing.*
- **The ‘armed attack’ may include not only an attack against a state’s territory, but also against emanations of the state such as embassies and armed forces.**
- **Force in self-defence may be used only when: the attack consists of the threat or use of force (not mere economic coercion, for example); when the attacker has the intention and the capability to attack; and the attack is directed from outside territory controlled by the state.**
- **In the case of a threatened attack, there must be an actual threat of an attack against the defending state itself.**

Warunki użycia siły w samoobronie

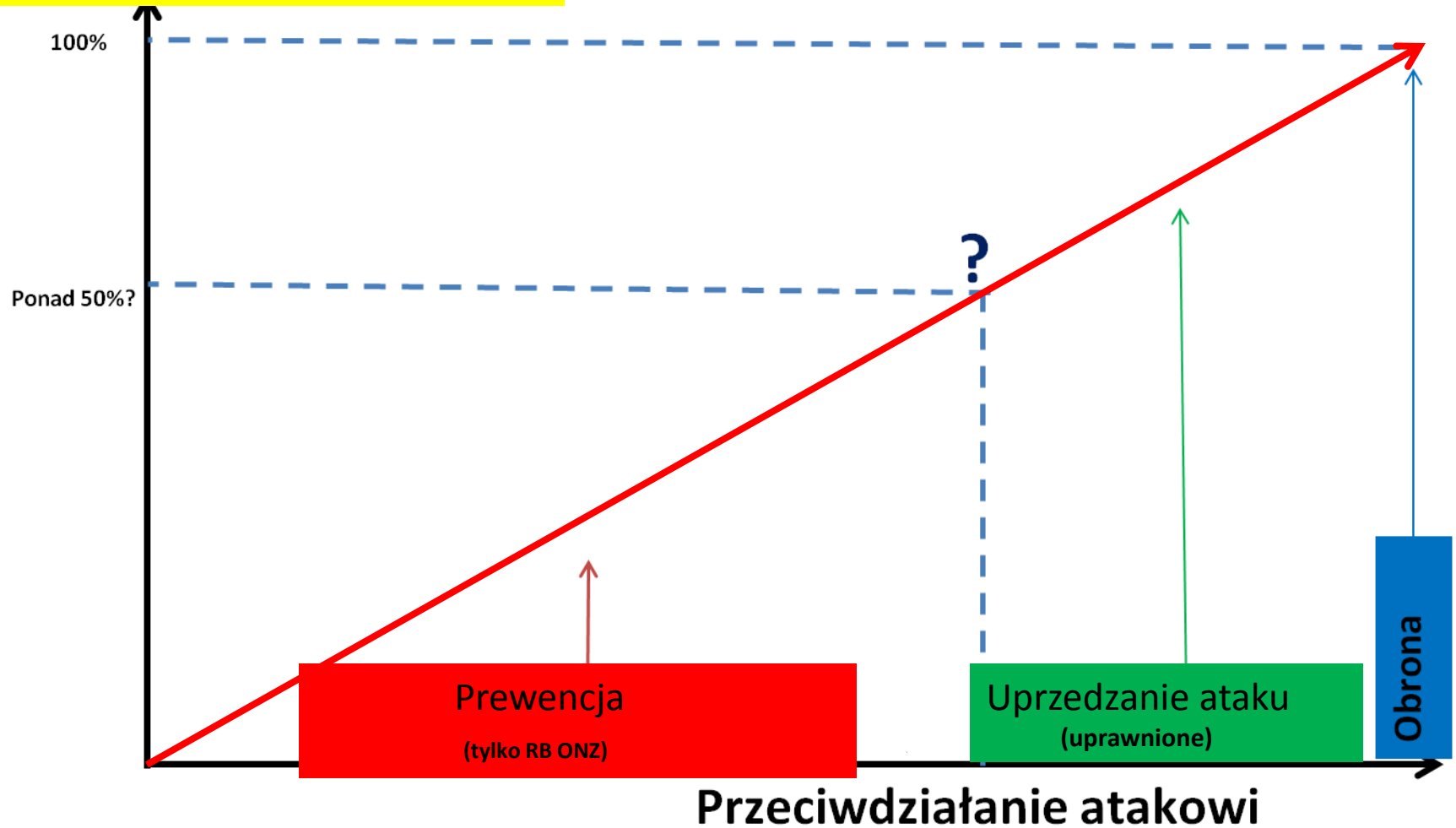
- ***Force may be used in self-defence only when this is necessary to bring an attack to an end, or to avert an imminent attack. There must be no practical alternative to the proposed use of force that is likely to be effective in ending or averting the attack.***

Odparcie natychmiastowego ataku

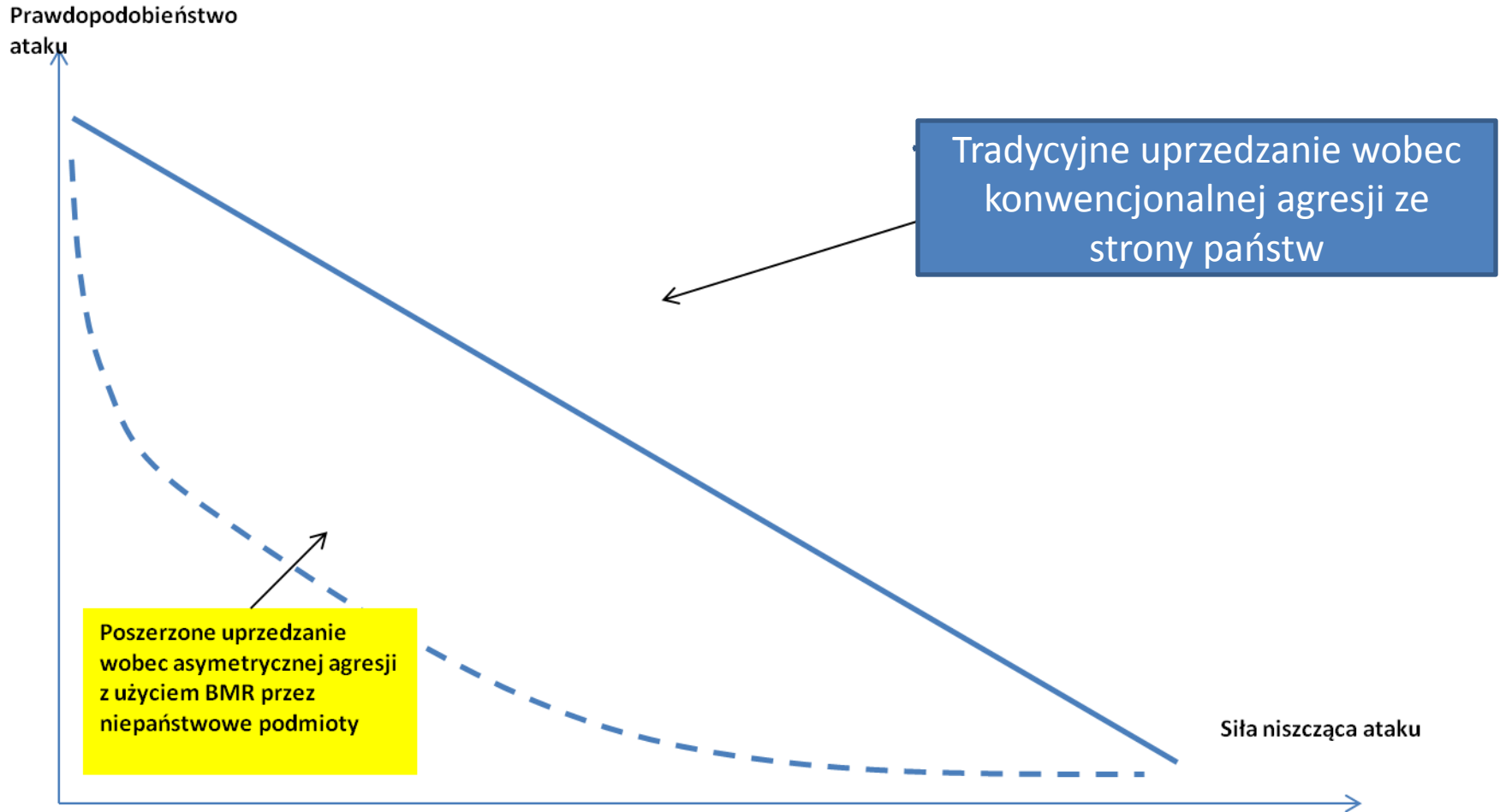
- *A state may use force in self-defence against a threatened attack only if that attack is 'imminent'.*
- There is a risk of abuse of the doctrine of anticipatory self-defence, and it needs to be applied in good faith and on the basis of sound evidence. But the criterion of imminence must be interpreted so as to take into account current kinds of threat and it must be applied having regard to the particular circumstances of each case. The criterion of imminence is closely related to the requirement of necessity.
- Force may be used only when any further delay would result in an inability by the threatened state effectively to defend against or avert the attack against it.
- In assessing the imminence of the attack, reference may be made to the gravity of the attack, the capability of the attacker, and the nature of the threat, for example if the attack is likely to come without warning.
- Force may be used only on a proper factual basis and after a good faith assessment of the facts.

Zapobieganie i uprzedzanie ataku (Preventive and preemptive)

Prawdopodobieństwo ataku z poważnymi szkodami

„Poszerzone” uprzedzanie

Proporcjonalność użycia siły

- ***The exercise of the right of self-defence must comply with the criterion of ‘proportionality’.***
- **The force used, taken as a whole, must not be excessive in relation to the need to avert or bring the attack to an end.**
- **The physical and economic consequences of the force used must not be excessive in relation to the harm expected from the attack.**

Przykłady nieproporcjonalności użycia siły

- Rosja – Gruzja?

- Izrael – Gaza?

Samoobrona przed atakiem niepaństwowym

- *Article 51 is not confined to self-defence in response to attacks by states. The right of self-defence applies also to attacks by non-state actors.*
- In such a case the attack must be large scale.
- If the right of self-defence in such a case is to be exercised in the territory of another state, it must be evident that that state is unable or unwilling to deal with the non-state actors itself, and that it is necessary to use force from outside to deal with the threat in circumstances where the consent of the territorial state cannot be obtained.
- Force in self-defence directed against the government of the state in which the attacker is found may be justified only in so far as it is necessary to avert or end the attack, but not otherwise.

Inne przypadki niż samoobrona

- ***The principles regarding the right of self-defence form only a part of the international regulation of the use of force.***
- ***Measures taken in the exercise of the right of self-defence must be reported immediately to the Security Council. The Council retains the right and responsibility to authorise collective military action to deal with actual or latent threats.***
- ***Any military action must conform with the rules of international humanitarian law governing the conduct of hostilities.***

PRAWA I ZASADY SZTUKI WOJENNEJ

Typy działań strategicznych

- **$P = Z \times W$**

P – siła przeciwnika; **Z** – zdolności (potencjał fizyczny) przeciwnika; **W** – wola działania

- **Dwie strategie pokonania przeciwnika:**

a) redukcja potencjału – podejście fizyczne (niszczenie, paraliżowanie sprawności działania): **Clausewitz**

b) redukcja woli – podejście psychologiczne (Douhet, operacje informacyjne): **Sun Tzu**

Stopniowanie sukcesu w wojnie

- Klęska (Defeat) – **bezwarunkowa ostateczna katastrofa**
  - Przegrana (Lose)
  - Nie wygrana (Not win)
  - Remis (Tie)
  - Nie przegrana (Not lose)
  - Wygrana (Win)
  - Zwycięstwo (Victory) – **sukces totalny i ostateczny**
-

Miara sukcesu na wojnie

Victory is completely fulfilling while defeat is catastrophic, but the other possible results contain aspects of both winning and losing to some extent. Note that this model draws distinctions between winning and victory and losing and defeat. While the words are often used interchangeably, they offer a unique opportunity to distinguish important gradations that exist in the condition of success in war. The assertion here is that victory will be essentially total and probably final; that it will resolve the underlying political issues. It is certainly possible, however, to succeed in a war without achieving everything one sought or resolving all the extant issues.

Winning implies achieving success on the battlefield and in securing some political goals, but not, for whatever reason, reaching total political success (victory). Lesser levels of success reflect lesser degrees of battlefield achievement or lesser degrees of decisiveness in solving or resolving underlying issues. On the losing end, defeat is also a total concept. It implies failure to achieve battlefield success or to attain political goals and simultaneously not only not resolving underlying issues but actually exacerbating them. Thus, the two components of success in war are portrayed here as the scales of achievement and decisiveness. These are related yet independent variables.

Wg - Theory of Victory, J. BOONE BARTHOLOMEES, PARAMETERS, SUMMER 2008, P. 28

Metody osiągnięcia celów przy pomocy sił zbrojnych:

- **Pokonanie (fizyczne rozbicie, pobicie) przeciwnika**
  - Obrona (odparcie ataku)
  - Ofensywa
    - Kontrofensywa (przejście do ataku po początkowej fazie obronnej)
    - Atak uprzedzający (reakcja na groźbę natychmiastowego ataku)
    - Atak prewencyjny (reakcja na nieuchronny atak w przyszłości)
- **Wymuszanie (wykorzystanie siły bez jej użycia)**
  - Odstraszanie (ewentualne zyski nie są warte kosztów, które są nie do zaakceptowania; oparte na groźbie kary za akcję lub na upewnieniu przeciwnika, że nie uzyska swych celów poprzez użycie siły)
  - Powstrzymywanie i przymuszanie do zmiany działania
- **Inne**
  - Upewnianie (zabezpieczanie sojuszników)
  - Perswazja (przekonywanie o niecelowości)

Prawidłowości i prawa

- **Prawidłowości – powtarzające się zależności**
  - Np. precyzyjniejsza broń – mniejsze straty uboczne
- **Prawa - naukowy opis prawidłowości**
  - np. wyposażanie wojska w broń precyzyjną pozwala zmniejszać straty wśród ludności cywilnej

Zasady działania, w tym zasady strategii walki

- Prakseologiczne wskazówki (reguły) sprawnego (ekonomicznego – wydajnego, oszczędnego - i skutecznego) działania
- Zasady strategii – historycznie ukształtowane reguły sprawnego przygotowania i prowadzenia walki (kooperacji negatywnej), zwiększające prawdopodobieństwo uzyskania w niej sukcesu (zwycięstwa) przy jak najmniejszych kosztach (stratach własnych - *Fuller: „stały czynnik taktyczny”*)
- Są one podstawą racjonalnego postępowania dowódców

Przewaga – istota zasad (superzasada, zasada zasad)

- wszystkie zasady mają prowadzić do uzyskania, utrzymania i wykorzystania przewagi
- Przewaga narzuca sposób walki. (Sun-Tzu: jeśli przeważasz przeciwnika 10x – okrąż go; 5x – atakuj; 2x – podziel; równowaga – możesz walczyć; jeśli słabszy – zapewnij sobie wycofanie)
- Zwycięża silniejszy (*jak w naturze – Arciszewski*).
- **Napoleon** – jak zwyciężyć liczniejszego przeciwnika? – manewrem, kolejne rozbijanie częściami
- Wymiary przewagi: materialny i niematerialny (*Sun-Tzu – mnożniki siły: rozpoznanie, fortel, zaskoczenie, manewr, działania pośrednie, presja psychologiczna*)

Lista zasad

- **Sun-Tzu – j.w,**
- **Clausewitz – klasyczne 9:
zmasowanie, cel, ekonomia sił,
prostota, zaskoczenie, jedność
dowodzenia, ubezpieczenie,
ofensywa, manewr**
- **Mnożenie zasad?**
- **Optimum**

Podstawy zmiany strategicznej w świecie pozimnowojennym

- Nieadekwatność i nieefektywność globalnych procedur **symetrycznych** (dwubiegunowość i równoważne relacje między mocarstwami) z czasów zimnej wojny
- Zmierzch Clausewitza – renesans Sun-Tzy

ZASADY STRATEGII NARODOWYCH W WARUNKACH SOJUSZNICZYCH

ODPOWIEDZIALNOŚĆ NARODOWA I POWSZECHNOŚĆ OBRONY

- **Sojusze czynnikiem wspomagającym**
- **Powszechność – odpowiedzialność wszystkich obywateli i struktur państwa**
- **Zintegrowany system obronności**

SOLIDARNOŚĆ I INTEGRACJA SOJUSZNICZA

- **Solidarne wypełnianie zobowiązań sojuszniczych**
- **Integracja i aktywne uczestnictwo w operacjach**

WSPÓŁPRACA I PARTNERSTWO

- **Udział w programach sojuszniczych (np. PdP)**
- **Współpraca z sąsiadami**

UMACNIANIE ZAUFANIA I REGIONALNEJ STABILNOŚCI MILITARNEJ

- **potencjał militarny na poziomie uregulowanym porozumieniami i traktatami**
- **Potencjał militarny dostosowany do potrzeb**

ODSTRASZANIE I WIARYGODNOŚĆ

- **Potencjał odpowiedni do odstraszenia przeciwników i umacniania wiarygodności wśród sojuszników**
- **Poziom jakościowy**
- **Zaufanie do potencjału sojuszu, w tym nuklearnego (nie wyklucza ewentualności praktycznego włączenia się w realizację przedsięwzięć w tym zakresie)**

ELASTYCZNOŚĆ REAGOWANIA OBRONNEGO

- **Skład i struktura systemu obronnego, w tym sił zbrojnych, uniwersalna**
- **Ciągłość działania w czasie P, K i W**

WSPÓŁPRACA CYWILNO- WOJSKOWA

- **Zadania wojska i struktur cywilnych na własnym terytorium (w tym np. HNS)**
- **W operacjach poza granicami kraju**

BILANSOWANIE POTRZEB OBRONNYCH I MOŻLIWOŚCI KRAJU

- **Optymalizacja relacji
potrzeby-możliwości**
- **Potrzeby bieżące i
perspektywiczne**

STRATEGIE BEZPIECZEŃSTWA

Istota strategii

Strategia – świadomie ustalony i przyjęty sposób (metoda) ustanawiania i osiągnięcia celów przez dany podmiot

a) *w wąskim znaczeniu: ... przy użyciu siły*

b) *w pierwotnym, jeszcze węższym znaczeniu: ... przy użyciu siły zbrojnej*

Geneza strategii

- ***Strategia (grec.)*** – dowodzenie siłami zbrojnymi sprawowane przez naczelnego (najwyższego) dowódcę (***strategos – grec.***)

Strategia: przygotowanie i wykorzystanie bitwy dla celów wojny

Taktyka: uszykowanie na polu walki, prowadzenie bitwy

Cechy strategii

- **Jest proaktywna i przewidująca (antycypująca)**
- **Strateg musi znać cel końcowy**
- **Strategia musi ustanowić właściwy balans między celami, metodami i środkami (zasobami)**
- **Cel polityczny musi dominować w strategii**
- **Strategia jest hierarchiczna (narodowa, wojskowa, na teatrze)**
- **Strategia jest kompleksowa (comprehensive, zintegrowana)**

Ewolucja strategii

- **Strategia wojskowa – sposób użycia sił zbrojnych jako całości dla celów wojny**
- **Strategia wojenna – sposób użycia zasobów danego państwa (koalicji) dla celów wojny**
- **Strategia obronna (obronności) – sposób użycia zasobów państwa dla zapobiegania i rozstrzygania konfliktów i kryzysów polityczno-militarnych**
- **Strategia bezpieczeństwa – sposób użycia zasobów danego podmiotu dla zapobiegania i rozstrzygania wszelkich konfliktów (kryzysów)**

Klasycy teorii strategii (1)

- Sun Tzu – „psycholog” wojny, lis wojny, strategia pozasiłowych rozstrzygnięć, strategia informacji
- Tukidydes – „polityk” wojny, wojna w stosunkach międzynarodowych
- Clausewitz – filozof i „fizyk” wojny, strategia masy, energii
- Jomini – „matematyk” wojny
- Ludendorff – strategia wojny totalnej
- Liddell Hart – neo- Sun Tzu, judo, wytrącenie z równowagi, działania pośrednie
- Beaufre, Brodie – teoretycy odstraszania nuklearnego i kompleksowego podejścia (strategia totalna)

Klasycy strategii (2)

- **Strategia morska – Mahan**
- **Strategia powietrzna – Douhet**
- **Strategia błyskawicznej wojny pancерnej – Fuller, Guderian**
- **Strategia głębokich uderzeń – Triandafilow, Tuchaczewski**
- **Strategie alternatywne: Maximus Fabius (kunktatorska), Lawrence (partyzancka), Mao (rewolucyjna, ludowa), Guevara (mała rewolucja dla rewolucji)**

Klasycy praktyki strategicznej

- **Militiades – Maraton**
- **Epaminondas – Leuktry, Mantinea**
- **Aleksander Macedoński**
- **Hannibal - Kanny**
- **Cezar**
- **Napoleon**

Strategia a polityka (1)

- **Polityka (policy) i bieżące działania polityczne (politics – politykowanie) – kierowanie i administrowanie państwem**
- **Ustanawianie strategii jest częścią polityki, ale realizowana jest przez bieżącą działalność polityczną**

Strategia a polityka (2)

- **Strategia wojskowa, strategia obronności i strategia bezpieczeństwa są podporządkowane polityce państwa, ale są nadrzędne nad bieżącymi politykami: wojskową, obronności i bezpieczeństwa**
- **Np. strategia bezpieczeństwa i polityka bezpieczeństwa**

Typologia strategii bezpieczeństwa

- **Konceptualnie: deklaratywna, rzeczywista (realna), idealna (teoretyczna)**
- **Proceduralnie: działań kolejnych (sekwencyjnych), działań jednoczesnych, działań skumulowanych**
- **Wg metod: rozbicia (pokonania w walce), wyczerpania (pozasitowego, pośredniego), zniszczenia**
- **Odstraszania (powstrzymywania), wymuszania, ubezpieczenia (zapewniania)**
- **Wg środków (dziedziny bezpieczeństwa: dyplomatyczna, ekonomiczna, informacyjna, militarna itp.)**
- **Wielka (totalna), na TDW, kampanii, operacyjna**
- **Operacyjna, transformacyjna**

Charakterystyka podmiotu strategii bezpieczeństwa

- **Interesy (tożsamość podmiotu) i cele**
- **Warunki bezpieczeństwa (położenie geostrategiczne; warunki zewnętrzne: szanse, wyzwania, ryzyka i zagrożenia; kulturowe, materialne i organizacyjne warunki wewnętrzne)**
- **Koncepcje bezpieczeństwa (polityka, strategia)**
- **Systemy bezpieczeństwa (organizacja i przygotowanie sił i środków bezpieczeństwa)**

Rodzaje podmiotów

- **Osoby, grupy osób**
- **Państwa i ich elementy (instytucje parlamentarne, rządowe, sądownicze, samorządy)**
- **Organizacje międzynarodowe (międzyrządowe, wielopaństwowe): sojusze, koalicje**
- **Organizacje transnarodowe (pozarządowe, korporacje)**

Charakterystyka państwa

- **Stać ludność**
- **Określone terytorium z zasobami**
- **Władza zdolna do kontrolowania swojego terytorium oraz utrzymywania stosunków z innymi państwami, a także mająca monopol na prawne użycie siły w kraju (inne państwa muszą uznawać suwerenność tej władzy)**

Państwa

- **Prawnie równe**
- **Prawo do suwerenności**
- **Obowiązek uznania prawnej całości innego państwa**
- **Nienaruszalność integralności terytorialnej i politycznej niezależności**
- **Wolność wyboru i rozwijania własnego systemu politycznego, społecznego i kulturalnego**
- **Obowiązek wypełniania zobowiązań międzynarodowych oraz życia w pokoju z innymi**

Interesy

- **Interesy** danego podmiotu (społeczności międzynarodowej, narodu, grupy, osoby itp.) – to wyraz jego tożsamości, wyznawanych wartości, historycznego dorobku, tradycji, bieżących potrzeb oraz dążeń i aspiracji przyszłościowych
- Interesy **żywotne i drugorzędne**:
  - **żywotne** – to interesy dotyczące istnienia, przetrwania podmiotu w danych warunkach (niestopniowane, „zero-jedynkowe”)
  - **drugorzędne** – to interesy związane z jakością owego istnienia, trwania (stopniowalne, negocjowalne)

Organizacje międzynarodowe

- **ONZ (wcześniej Liga Narodów)**
- **NATO**
- **UE**
- **OBWE**
- **WNP**
- **UW**

Misje organizacji

- **Misja – przeznaczenie: kategoria stworzona (wygenerowana) przez członków danej organizacji**
- **Misja organizacji międzynarodowej (międzypaństwowej – np. NATO, UE) - synteza interesów narodowych państw członkowskich. Problem: eliminacja sprzecznych interesów**
- **Misja organizacji krajowej (elementu państwa – np. samorządu, instytucji państwowej lub pozarządowej) – ustalona przez prawo**

Cele strategiczne

- **Cele strategiczne w dziedzinie bezpieczeństwa**
- to **zoperacjonalizowane interesy i misje**
(określone stosownie do danych warunków,
ujęte w określonym czasie i miejscu, z
uwzględnieniem zewnętrznych i wewnętrznych
potrzeb i możliwości)
- **Cele operacyjne – elementy celu
strategicznego; dotyczą konkretnego działania**

Systemy bezpieczeństwa

- **System bezpieczeństwa** - to zasoby (siły i środki) wydzielone do realizacji zadań w dziedzinie bezpieczeństwa, zorganizowane i przygotowane odpowiednio do charakteru tych zadań i warunków ich wykonywania

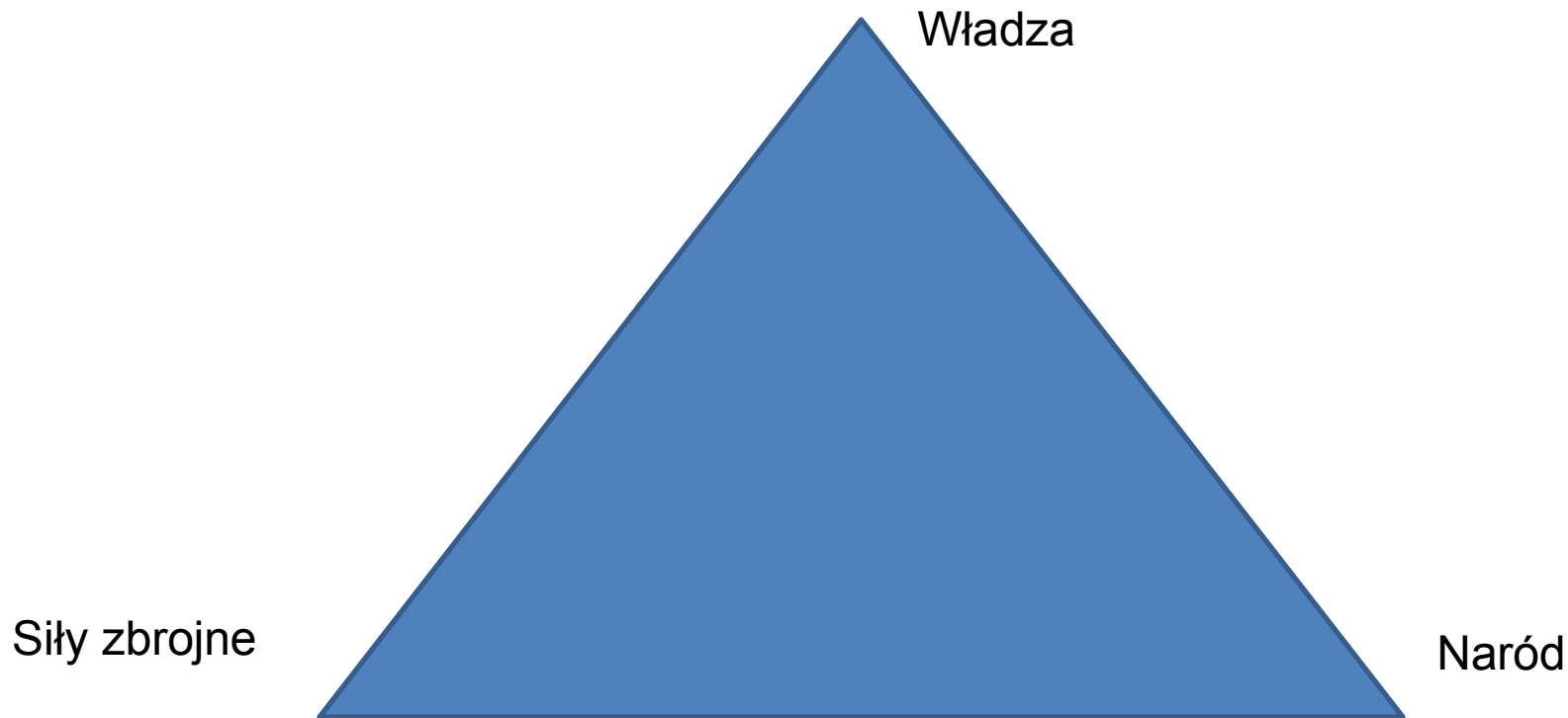
Siła (potęga) narodowa

- Czynniki naturalne:
  - Geograficzne (położenie, terytorium ...)
  - Ludnościowe (liczebność, wykształcenie ...)
  - Surowcowe (rodzaj, wielkość...)
- Czynniki socjalne:
  - Ekonomiczne
  - Wojskowe
  - Polityczne
  - Psychologiczne
  - Informacyjne

$$SN(\text{Siła Narodowa}) = Z(\text{zasoby:g+l+m+e+w}) \times W(\text{wola:p+p+i})$$

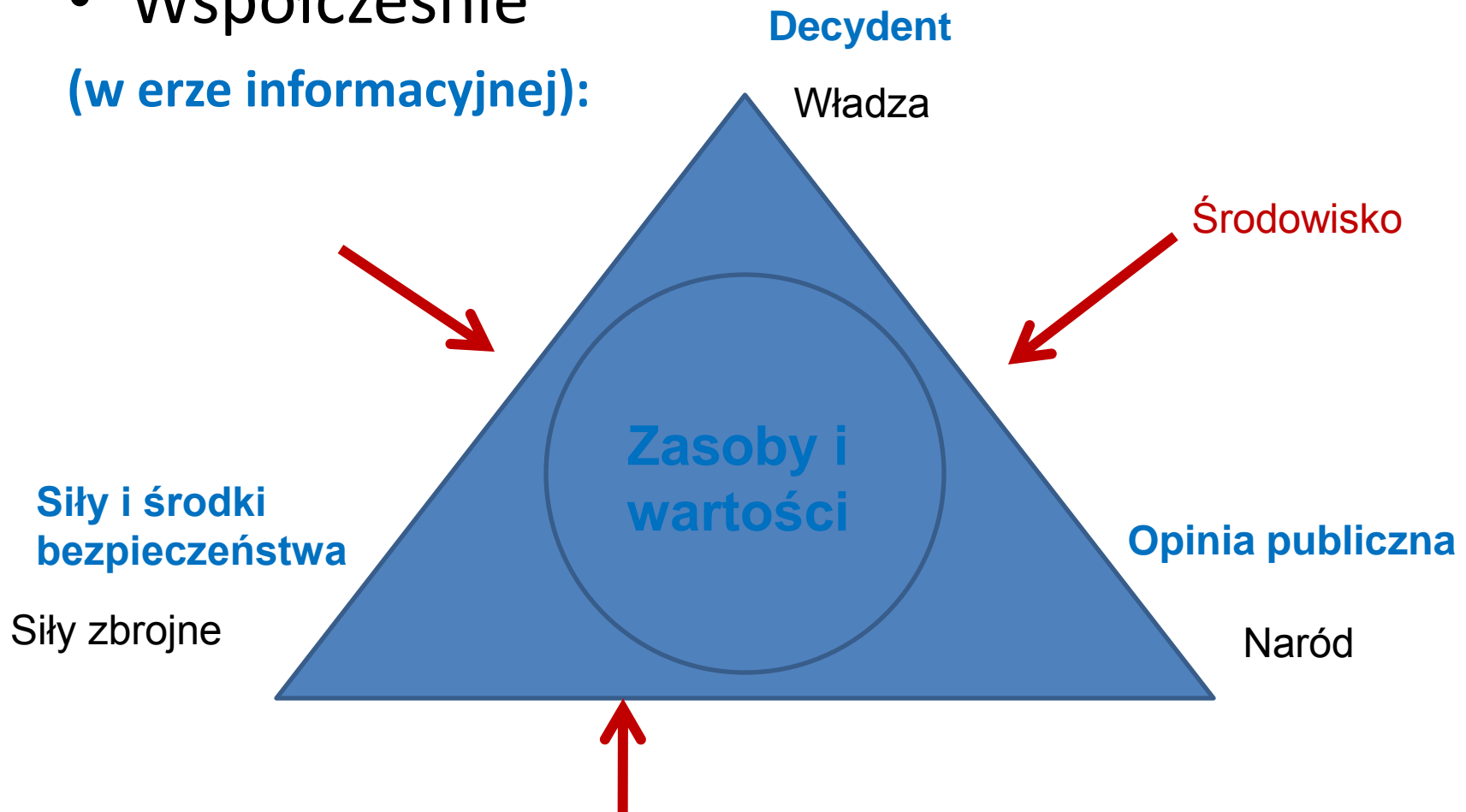
„STRATEGICZNA TRÓJCA” BEZPIECZEŃSTWA

- Według Clausewitza:

„STRATEGICZNA TRÓJCA” BEZPIECZEŃSTWA

- Współcześnie
(w erze informacyjnej):

Instrumenty strategii bezpieczeństwa

- **Dyplomacja polityczna
(publiczna i prywatna)**
- **Siły zbrojne**
- **Służby i straże**
- **Potencjał ekonomiczny**
- **Potencjał inormacyjny**

Cykl (procedura) strategiczny

- **Zdefiniowanie interesów i celów strategicznych**
- **Ocena środowiska strategicznego**
- **Sformułowanie operacyjnej koncepcji strategicznej**
- **Sformułowanie preparacyjnej koncepcji strategicznej (przygotowania, w tym transformacji zasobów strategicznych - systemu bezpieczeństwa)**

TREŚĆ CYKLU STRATEGICZNEGO

Samoidentyfikacja strategiczna: diagnoza państwa jako podmiotu bezpieczeństwa (podstawy bezpieczeństwa narodowego) oraz zdefiniowanie interesów narodowych i celów strategicznych w dziedzinie bezpieczeństwa

Ocena strategicznego środowiska bezpieczeństwa (zewnętrzne i wewnętrzne warunki bezpieczeństwa)

Sformułowanie koncepcji działań strategicznych (strategia operacyjna) – sposób osiągnięcia celów strategicznych w danych warunkach (środowisku) bezpieczeństwa

Sformułowanie koncepcji przygotowań strategicznych (strategia preparacyjna, w tym transformacyjna) – sposób utrzymywania i transformacji systemu bezpieczeństwa narodowego, stosownie do przyszłościowych potrzeb operacyjnych

STRATEGIE BEZPIECZEŃSTWA MIĘDZYNARODOWEGO

Zmiana strategiczna

- **Nieadekwatność i nieefektywność symetrycznych procedur (dwubiegunowość i równoważne relacje między mocarstwami) z czasów zimnej wojny**
- **ONZ – istota nieefektywności w pozimnowojennych warunkach, potrzeba i próby reformy**
- **Nowa ONZ?**

Strategie organizacji międzynarodowych – ONZ, OBWE

- **ONZ – istota nieefektywności w nowych warunkach: procedury na potrzeby warunków zimnowojennych (prawo weta)**
- **potrzeba i nieudane próby reformy**
- **Nowa ONZ?**
- **OBWE – „miękkie” bezpieczeństwo**

STRATEGIA USA

USA – nowa strategia hegemonia światowego

- Szok po 11 września 2001 - nowe koncepcje strategiczne (**system strategii narodowych**)
- Nieadekwatność dotychczasowej strategii odstraszania (**MAD**) w stosunku do terrorystów i państw zbójeckich
- **Prewencja i uderzenia uprzedzające** w walce z terroryzmem i BMR
- **Obrona przeciwrakietowa** – odpowiedź na asymetryczne zagrożenia raketowo-nuklearne

Strategia odstraszania nuklearnego

- **Zapobieganie działaniu przez spowodowanie obawy o konsekwencje**
- **Albo groźbą ukarania, albo odwiedzeniem od działania przez przekonanie, że nie osiągnie celu**
- **Zakłada się, że obydwaj gracze postępują racjonalnie i wyznają podobne systemy wartości**
- **Musi być przekonanie, że obydwie strony dysponują zdolnościami i wolą ich użycia**
- **Odstraszanie nuklearne działało w praktyce, ale nie ma już takiej pewności co do odstraszania konwencjonalnego**
- **Teoretycy” B. Brodie, H. Kahn**

Klasyczna strategia zimnowojenna

- **Hiroszima (6.08.45) i Nagasaki (9.08.45)**
- **Odstraszanie symetryczne – zasada wzajemnego gwarantowanego zniszczenia**
- **Groźba „zimny nuklearnej” („nuklearnej epoki lodowcowej”)**
- **Kryzys kubański**

Table 19-1. Game Theory Matrix of Nuclear Strategies

		Soviet Nuclear Strategies	
		Strategy A: First Strike Posture	Strategy B: Second Strike Posture
U.S. Nuclear Strategies	Strategy A: First Strike Posture	Neither side dominates; high risk of escalation	U.S. dominates; unstable balance
	Strategy B: Second Strike Posture	Soviet Union dominates; unstable balance	Stable balance at affordable cost

Wg: R. L. Kugler, Policy Analysis in National Security Affairs: New Methods for a New Era, NDU, Washington, 2006, p. 467

Geneza obrony przeciwrakietowej

- **Historyczna - wyścig „miecza i tarczy”**
- **Technologiczna - dziś rakiety głównym nośnikiem siły uderzeniowej, przeciwrakiety – technicznie możliwe**
- **Strategiczna – asymetryczne środowisko nuklearno-rakietowe**

Start irańskiej rakiety Shahab-3

Sens obrony przeciwrakietowej

Rola obrony przeciwrakietowej w systemie bezpieczeństwa: jeden z instrumentów strategicznych

- **Zintegrowany z:**
  - **Nieprolifерacja i kontrprolifерacja**
  - **Odstraszanie**
  - **Interwencje prewencyjne i uderzenia uprzedzające**

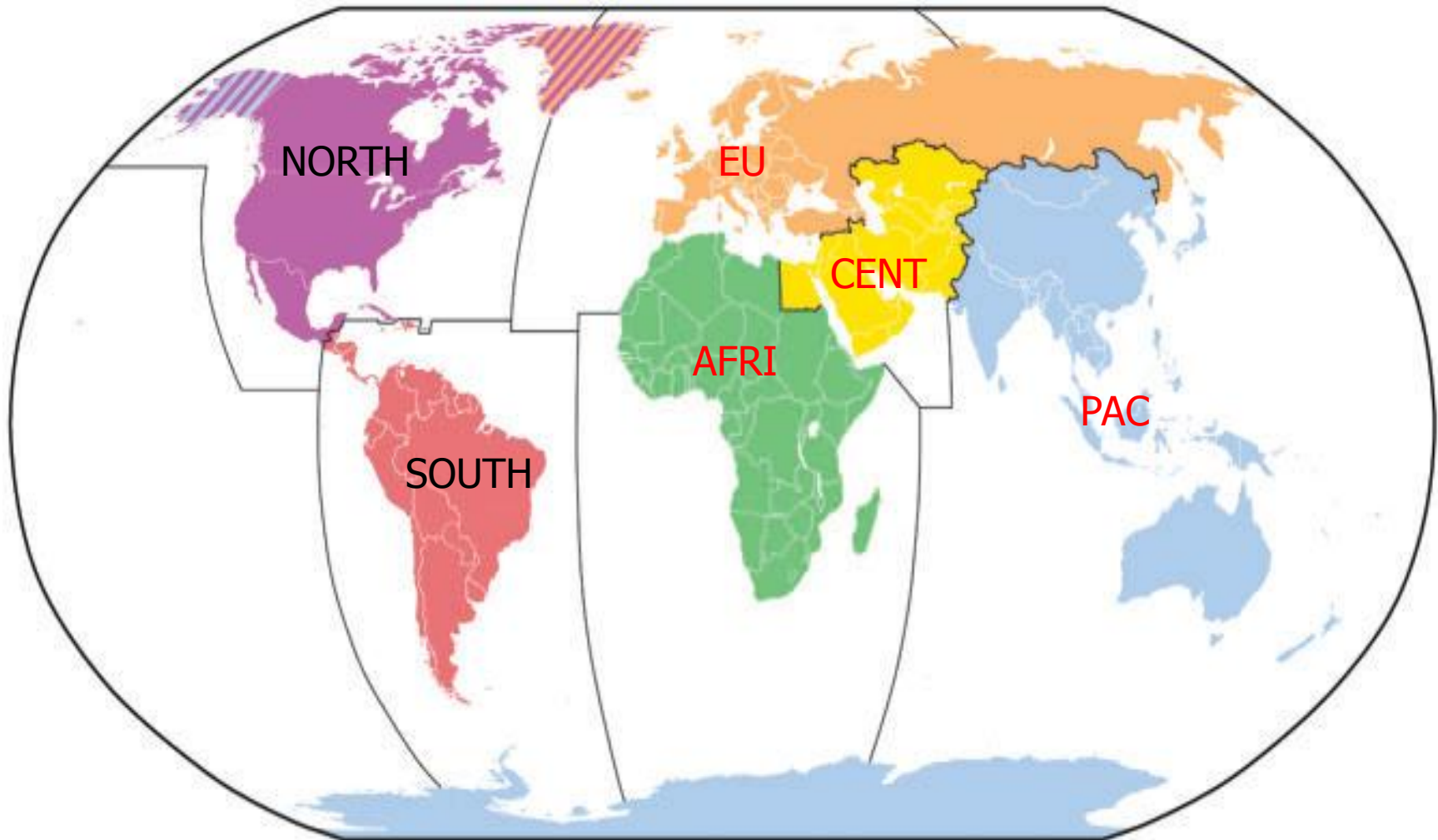
System obrony przeciwrakietowej

- **Strategiczny i operacyjny**
- **Komponenty: lądowy, morski, powietrzny, kosmiczny**
- **Podsystemy**
  - **Wykrywania i śledzenia**
  - **Niszczenia (kinetyczne, laserowe) w fazach: startu, lotu, ataku**
  - **Kierowania**

Istota zmiany amerykańskiej koncepcji budowy OP

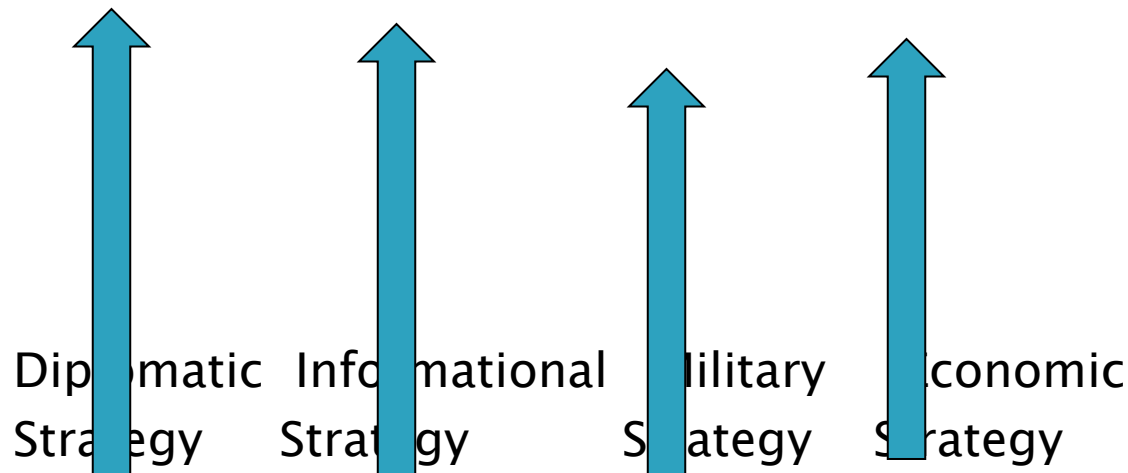
- ▶ **Cel ten sam: zintegrowany, wielowarstwowy system obrony przeciwrakietowej**
- ▶ **Inna koncepcja**
  - **Bush: najpierw strategiczna obrona kontynentu amerykańskiego potem regionalne uzupełnienia**
  - **Obama: najpierw regionalne systemy OP potem strategiczny segment do obrony kontynentu amerykańskiego**

GEOGRAFICZNE STREFY ODPOWIEDZIALNOŚCI STRATEGICZNYCH DOWÓDZTW USA

Amerykańska strategia zintegrowana

DIME PARADIGM

Zmiana Obamy

- ▶ **Zamiary i plany:**
  - **Liberalne podejście do bezpieczeństwa**
  - **Idea świata bez BJ (Global Zero)**
  - **Reset z Rosją**
  - **Zakończyć wojny: Irak – Afganistan**
- ▶ **Zderzenie z realiami:**
  - **Słabość instytucji międzynarodowych**
  - **Osamotnienie strategiczne**
  - **Rosja gra o swoje**
  - **Twarde wyzwania: Iran, Afganistan**

STRATEGIE NATO i UE

KONCEPCJA STRATEGICZNA NATO

Koncepcje zimnowojenne

- **koncepcja obrony strategicznej obszaru północnoatlantyckiego (rok 1950)**
- **strategia zmasowanego odwetu (połowa lat pięćdziesiątych)**
- **strategia elastycznego reagowania (lata sześćdziesiąte)**

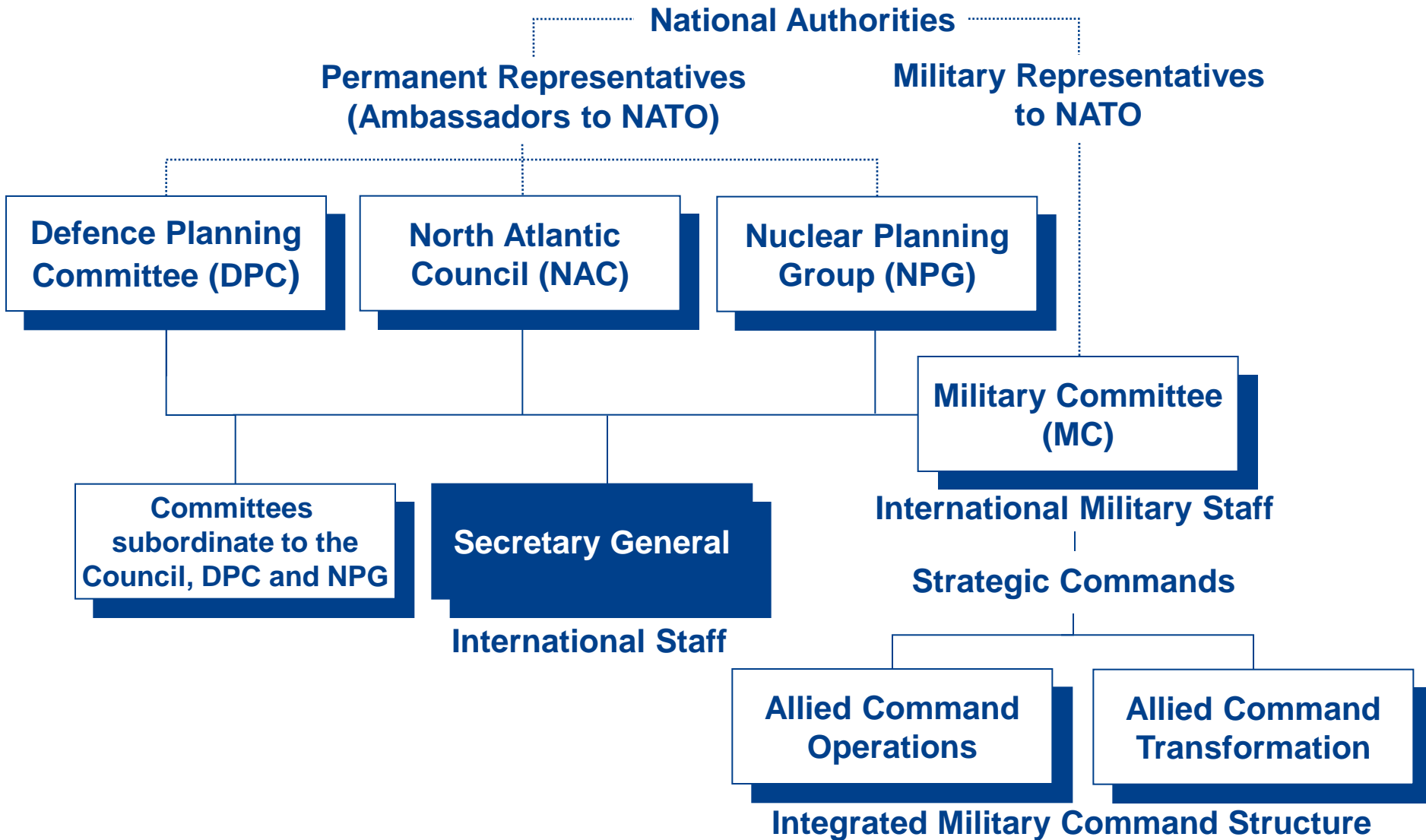
Okres pozimnowojenny (1)

- **Rzym 1991 - nowa koncepcja strategiczna (przełomowa):**
  - od konfrontacji do współpracy,
  - NACC,
  - reagowanie kryzysowe,
  - elastyczność,
  - wielonarodowość sił

Okres pozimnowojenny (2)

- **1994 - „Partnerstwo dla Pokoju” (od dialogu do partnerstwa, EAPC, PARP)**
- **1997 - otwarcie na nowych członków z byłego UW, partnerstwo z Rosją i Ukrainą (PJC, NUC)**
- **1999 – pierwsze poszerzenie o byłych członków UW, nowa koncepcja strategiczna**
- **2001 – pierwsza implementacja art. 5.**
- **2004 – duże poszerzenie (kraje bałtyckie i bałkańskie)**
- **2008 – zaproszenie Albanii i Chorwacji + Macedonia (warunek: Grecja); perspektywa dla Ukrainy i Gruzji**

Civil and military structure

Struktura: Kwatera Główna

- **Przedstawicielstwa narodowe**
- **Rada Północnoatlantycka (NAC)**
- **Komitet Planowania Obronnego (DPC)**
- **Grupa Planowania Nuklearnego (NPG)**
- **Komitet Wojskowy (MC)**
- **Sekretarz Generalny i Sekretariat Międzynarodowy (IS)**
- **Międzynarodowy Sztab Wojskowy (IMS)**
- **grupy łącznikowe i struktury PdP**

Struktura: Siły zbrojne

- wydzielone (dowództwa, część obrony powietrznej, AWACS, niektóre jednostki łączności),
- przeznaczone do wydzielenia,
- najwyższej gotowości, obniżonej gotowości, mobilizowane
- **siły ekspedycyjne (NRF)** – po 5 dniach na 30 dni i więcej
- dowództwa strategiczne – nowa idea: operacyjne i transformacyjne

Zasady funkcjonowania

- **Permanentne konsultacje polityczne**
- **Procedury konsultacyjne – komitety - rola stolic – zasada konsensusu**
- **Relacje między decyzjami sojuszniczymi i stanowiskami narodowymi**

Planowanie sojusznicze

- **Wytyczne Ministerialne (MG) - cykl dwuletni**
- **wspólne planowanie operacyjne (oceny wywiadowcze, plany ewentualnościowe, plany reagowania kryzysowego)**
- **kolektywne planowanie (programowanie) sił obrony - cele sił zbrojnych, przeglądy obronne**

Opcje strategiczne NATO

- **wojna na dużą skalę** - mało prawdopodobna dziś, nie dająca się wykluczyć w przyszłości
- **większe zagrożenie - lokalne konflikty i kryzysy**
- **zagrożenia militarne i niemilitarne nowego typu**

Główne strategiczne kierunki działania

- # utrzymanie zdolności militarnych
- # rozwijanie ESDI
- # zapobieganie konfliktom i opanowywanie kryzysów
- # partnerstwo, współpraca i dialog
- # otwartość na nowych członków
- # wspieranie kontroli zbrojeń, rozbrojenia i
zapobiegania proliferacji broni masowego rażenia
- # zachowanie jedności transatlantyckiej

Zasady strategii wojskowej (1)

- **solidarność i jedność strategiczna – bezpieczeństwo jest niepodzielne, atak na jednego oznacza atak na wszystkich**
- **sprawiedliwy udział w ponoszeniu ryzyka i odpowiedzialności oraz w czerpaniu korzyści**

Zasady strategii wojskowej (2)

- **zbiorowość wysiłków obronnych – oparta na procedurach konsultacji, zintegrowanej strukturze wojskowej, porozumieniach standaryzacyjnych;**
- **właściwa kompozycja sił konwencjonalnych i nuklearnych**

Strategia nuklearna

- **Cel - polityczny**
- **główna funkcja - odstraszanie**
- **sposób - utrzymywanie w tajemnicy informacji na temat potencjału nuklearnego i zasad użycia go, aby uniemożliwić potencjalnemu agresorowi dokonanie kalkulacji co do charakteru reakcji Sojuszu na agresję militarną**

Potencjał nuklearny

- **USA i WB - realni i pełni dysponenci broni jądrowej (zgodnie z NPT)**
- **obecnie w Europie są tylko bomby grawitacyjne na samolotach DCA**
- **obniżenie stopnia gotowości**

Ewolucja strategii i potencjału nuklearnego

- ruchy antynuklearne, publiczna dyskusja
- redukcja potencjału (o 85%)
- zmiany zasad planowania (bez konkretnych obiektów)
- bezpieczeństwo i ochrona broni jądrowej
- zwiększenie otwartości w informowaniu o broni jądrowej

Koncepcja walki z terroryzmem - podstawy

- **wyraźne podstawy prawne (Karta NZ)**
- **przeciw atakom terrorystycznym z zewnątrz**
- **wspieranie wysiłków międzynarodowych i władz narodowych**
- **preferować odstraszanie i zapobieganie niż opanowywanie skutków**

PRAKTYKA OPERACYJNA NATO

Kierowanie kryzysowe

- **uaktualnianie planów**
- **rozwijanie stanowisk kierowania**
- **uruchamianie systemu pogotowia**
- **przejmowanie wojsk i prowadzenie operacji**

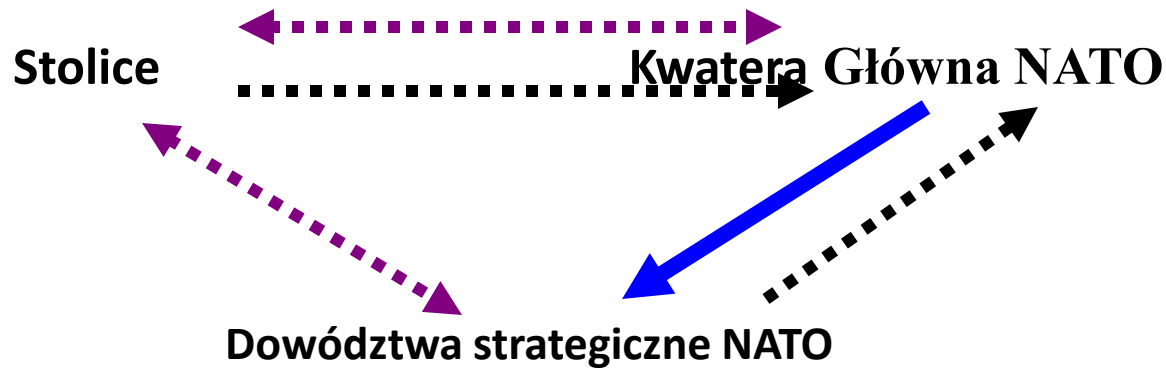
SYSTEM POGOTOWIA KRYZYSOWEGO NATO

- **podwyższanie gotowości
(Precautionary Measures)**
- **uchylenie się przed zaskoczeniem
(Counter-Suprise –
przeciwzaskoczenie)**
- **rozwiniecie do odparcia agresji
(Counter-Aggression)**

PLANOWANIE OPERACYJNE

- **ocena wywiadowcza**
- **plany ewentualnościowe (contingency plans)**
- **planowanie kryzysowe**

PROCEDURY

- ----- wnioski, propozycje
- ----- konsultacje
- ----- decyzje

– Ciągłe konsultacje w sprawach bieżących (stolice – Kwatera Główna – dowództwa strategiczne)

Procedury (2)

- **Wymiana danych wywiadowczych i informacji**
- **Inicjatywa wspólnego działania**
  - państwo członkowskie
  - Dowództwo Strategiczne
- **Ocena (opinie stosownych gremiów sojusznicznych)**
- **Decyzja polityczna (consensus Rady Północnoatlantyckiej)**

Procedury (3)

- **Wojskowa implementacja decyzji politycznej (Dowództwo Strategiczne)**
  - projekt decyzji operacyjnej
  - opinia Komitetu Wojskowego
  - akceptacja Rady Północnoatlantyckiej
  - dowodzenie operacyjne (“polowe”)

Doświadczenia bałkańskie

- **kwestia zaangażowania się NATO w Bośni i Hercegowinie (1995, mandat ONZ) oraz Kosowie (1999, bez mandatu ONZ)**
- **nowa jakość: operacja kryzysowa – poza art. 5, poza granicami NATO**
- **cechy:**
  - **dobrowolność udziału**
  - **transnarodowość celu**
  - **polityczno-militarny charakter przebiegu (ingerencja polityki w sferę operacyjną)**
  - **rola środków pozamilitarnych**
  - **reguła minimalizacji strat i broń precyzyjna**

Doświadczenia afgańskie

- kampania afgańska reakcją na szok po ataku terrorystycznym z 11 września 2001
- reakcja NATO - implementacja **art. 5.**
- ISAF - przejęcie misji (2003) i pełnej odpowiedzialności (2006): ryzyko strategiczne, psucie NATO
- Perspektywy – konieczna zmiana strategii

NATO a kryzys iracki

- **Rozłam na tle potrzeby interwencji**
- **Sprawa Turcji**
- **Misja szkoleniowa**

NATO wobec nowych wyzwań

- **Cyber-defense,**
- **bezpieczeństwo energetyczne,**
- **obrona przeciwrakietowa,**
- **NRF - kłopoty**
- **GLOBALTO?**

STRATEGIA BEZPIECZEŃSTWA

UE

Strategia bezpieczeństwa UE - środowisko bezpieczeństwa

- **UE - podmiot globalny !!**
- **agresja na dużą skalę na państwo UE - nieprawdopodobna (??)**
- **zagrożenia – ocena zbliżona do oceny amerykańskiej**
  - **terroryzm - Europa bazą i obiektem**
  - **BMR i technologie raketowe, ryzyko dla Europy**
  - **państwa upadłe, przestępczość**

Strategia UE - cele

- **przeciwdziałanie zagrożeniom**
(inaczej niż tradycyjna samoobrona przed agresją, z dala od granic, wyprzedzająco, nie tylko militarnie)
- **poszerzanie strefy bezpieczeństwa w bezpośrednim sąsiedztwie** *(EW, Bałkany, Kaukaz, BW, M. Śródziemne)*
- **wzmocnienie multilateralnego ładu międzynarodowego** *(ONZ, NATO, inne podmioty)*

Traktat lizboński

- **Zasada consensusu w sprawach bezpieczeństwa i obrony**
- **Wykonawstwo – może powierzyć grupie państw**
- **Klauzula solidarności**
- **Pomoc i wsparcie w razie agresji – zgodnie z Kartą NZ i innymi zobowiązaniami (NATO) – ale to nie wspólna obrona!!**
- **Europejska Agencja Obrony**

UNIA EUROPEJSKA: Traktat lizboński

(1)

Misje UE - wspólne działania
rozbrojeniowe, humanitarne i ratownicze,
doradztwo i wsparcie wojskowe,
zapobieganie konfliktom i utrzymywanie
pokoju oraz misje zbrojne w ramach
reagowania kryzysowego, w tym
przywracania pokoju i stabilizacji
pokonfliktowej. Mogą one służyć walce z
terroryzmem, w tym przez wspieranie
państw trzecich w zwalczaniu
terroryzmu na ich terytoriach.

UNIA EUROPEJSKA (2)

- **Państwa członkowskie, które spełniają wyższe kryteria w zakresie potencjału wojskowego oraz zamierzają przyjąć większe zobowiązania wojskowe z uwagi na najbardziej wymagające misje, mogą ustanowić współpracę strukturalną**

UNIA EUROPEJSKA (3)

- **Docelowo = wspólna obrona, jeśli tak postanowi Rada Europejska.**
- **Do tego czasu możliwe bliższe (wzmocnione) współdziałanie obronne części członków (wzajemna pomoc wojskowa i cywilna w razie agresji bezpośredniej)**
- **Państwa te na co dzień realizują tzw. współpracę strukturalną**

UNIA EUROPEJSKA: perspektywa

- **NATO- bis?**
- **Tandem NATO – UE?**

STRATEGIA ROSJI I INNYCH PODMIOTÓW

Rosja

- **Jelcyn – poszukiwanie miejsca w nowym porządku strategicznym w latach 90.**
- **Putin – strategia wojny informacyjnej z Zachodem**
- **Miedwiediew – mała zimna wojna**

Chiny

- Tradycyjne balansowanie między celami rozwoju (gromadzenie potencjału narodowego) i bezpieczeństwa (eksploatowanie potencjału)
- Pragmatyzm - priorytet dla celów rozwojowych
- Ekspansja ekonomiczna i przy pomocy **SOFT POWER**, we własnym interesie, ale nie przeciw USA
- Treść założeń strategicznych: pokojowy rozwój, unikanie użycia siły, nieingerencja w sprawy wewnętrzne, obronny charakter strategii wojskowej
- Drugie mocarstwo ekonomiczne świata do 2025; największy importer surowców
- USA i Tajwan - główne punkty odniesienia

Organizacje euroazjatyckie

- **Wspólnota Niepodległych Państw (rosyjski odpowiednik UE?)**
- **Organizacja Traktatu o Kolektywnym Bezpieczeństwie (rosyjski odpowiednik NATO?)**
- **Szanghajska Organizacja Współpracy**

Mocarstwa wschodzące: Chiny i Indie

- **Do 2025 wciąż bardziej skoncentrowane na swoim wewnętrznym rozwoju niż na zmienianiu świata**
- **Kapitalizm państwowy – inna niż była na Zachodzie droga rozwoju, podobnie idą też inne wschodzące mocarstwa: Rosja i Indie**
- **Generalnie – historyczne przesunięcie bogactwa i siły ekonomicznej z Zachodu na Wschód**
- **USA pozostaną najważniejszym aktorem, ale mniej dominującym**

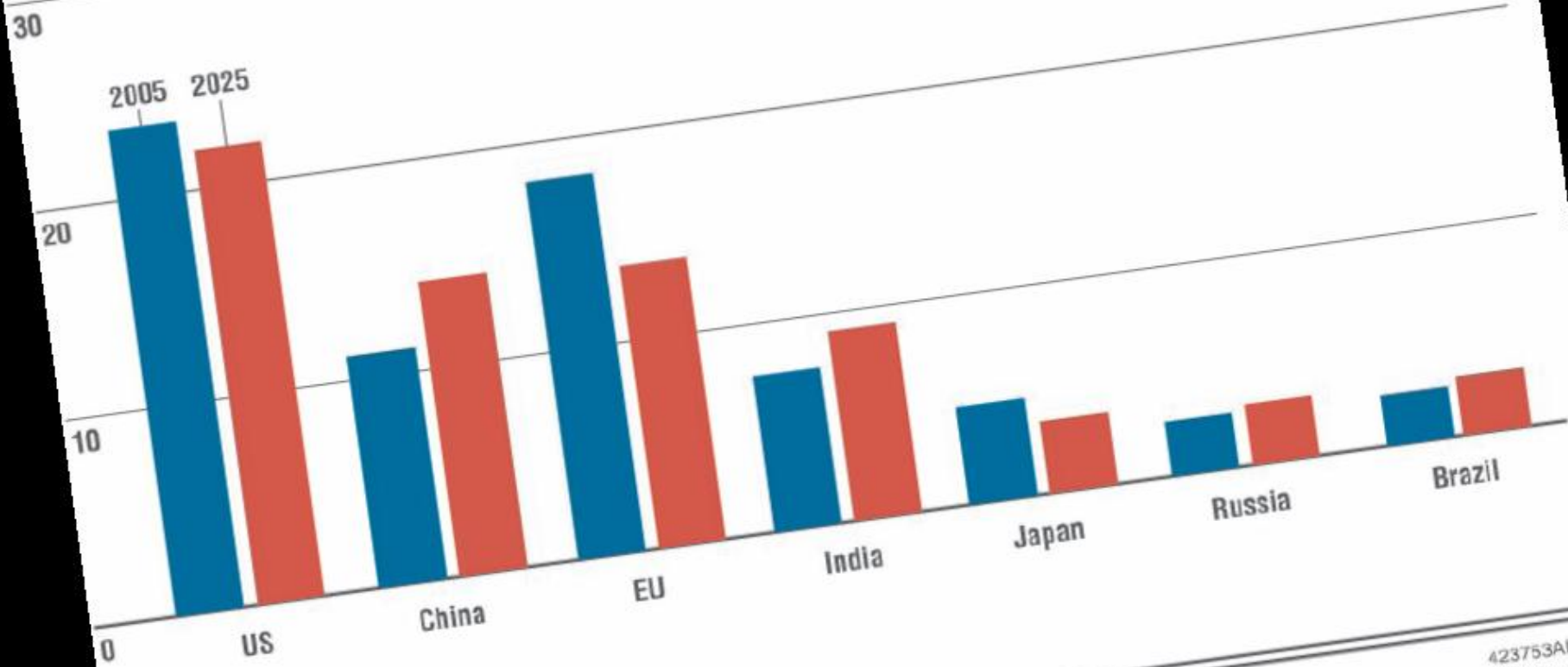

Inni ważni gracze

- Francja – ambicje przewodzenia
- Wielka Brytania – pragmatyzm, strategia balansowania
- Niemcy – siła gospodarcza, politycznie - w punkcie zwrotnym?
- Japonia – jak Niemcy
- Pakistan – tykająca bomba nuklearna
- Izrael – siła wpływów

New International Lineup in 2025?

Measurements of state power as a percentage of global power

Source: International Future Model

423753AI 11-08

Pozapaństwowe podmioty

- **Dalszy względny (w stosunku do tradycyjnych państw) wzrost siły różnych podmiotów niepaństwowych (organizacje biznesowe, plemienne, religijne, sieci terrorystyczne, kryminalne itp.)**
- **Niektóre państwa mogą nawet być przejmowane i prowadzone przez sieci przestępcze**
- **W niektórych regionach Afryki i Azji Płd. tradycyjnie pojmowane państwa mogą wręcz zanikać z powodu niezdolności rządów do zapewnienia podstawowych potrzeb, w tym bezpieczeństwa**
- ***Global Trends 2025: A Transformed World, November 2008***

Przyszły ładu międzynarodowy

- **Najbardziej wyróżniającą cechą „nowego ładu” będzie przejście od świata jednobiegunowego zdominowanego przez USA do względnie nieuporządkowanej struktury starych mocarstw i państw wschodzących oraz przechodzenie siły wpływów z podmiotów państwowych do niepaństwowych**

„Uboczne” skutki

- **Organizacje międzynarodowe - koalicje „ad hoc” (zadaniowe)**
- **Strategie międzynarodowe – strategie narodowe (renacjonalizacja praktyki strategicznej)**

Główne problemy pozimnowojennej strategii globalnej

- interwencje **humanitarne**
- operacje **uprzedzające, prewencyjne, stabilizacyjne**
- obrona **przeciwrakietowa**
- główne wyzwanie: przyjąć wspólną strategię globalną, aby **uniknąć anarchii strategicznej**
- **Koniec strategicznej pauzy w Europie i początek ... europejskiej zimnej wojny?**

Główny dylemat globalny

- **Alternatywa:**
  - **Umiejdzynarodowienie strategii wyprzedzania: strategia globalna?**
  - **czy – anarchia strategiczna?**

Strategiczna koncepcja bezpieczeństwa narodowego

HISTORYCZNA EWOLUCJA POLSKIEJ STRATEGII

- Polska Piastów – obrona na Zachodzie swoboda na Wschodzie**
- Polska Jagiellonów - mocarstwo**
- Upadek i rozbiory – słabość władzy centralnej**
- Polska międzywojenna – równy dystans między Berlinem i Moskwą**
- Polska w UW – ubezwłasnowolnienie strategiczne**
- Samodzielność strategiczna lat 90.**
- Polska we NATO i UE**

INTERESY NARODOWE

- **niepodległość i nienaruszalność terytorium**
- **wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli**
- **dziedzictwo narodowe**
- **ochrona środowiska**

Koncepcja bezpieczeństwa: dylematy strategiczne

- **Zmieniająca się wartość sojuszy (NATO, UE) dla bezpieczeństwa Polski**
- **Strategiczne stanowisko Polski wobec relacji NATO – UE**
- **Strategia udziału w operacjach sojuszniczych NATO i UE**
- **Polska wobec tarczy antyrakietowej - w świetle relacji z USA, NATO i UE oraz Rosją**

Rodzaje działań (operacji) strategicznych

- **działania stabilizacyjne** - realizowane w czasie pokoju, obejmujące bieżące zapobieganie wystąpieniu zagrożeń poprzez neutralizowanie ich potencjalnych źródeł oraz stabilizowanie i umacnianie bezpiecznego środowiska (otoczenia) międzynarodowego Polski
- **reagowanie kryzysowe** - realizowane w razie wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa państwa lub bezpieczeństwa sojuszników oraz zagrożeń dla szerszego bezpieczeństwa międzynarodowego, obejmujące zarówno działania narodowe, jak i udział w wysiłkach międzynarodowych, podejmowanych w celu opanowania kryzysów oraz zapewnienia osłony przed ich skutkami
- **działania wojenne** - prowadzone w razie agresji na Polskę lub jej sojuszników, obejmujące wykorzystanie całego lub części potencjału państwa do odparcia agresji, poprzez przygotowanie i przeprowadzenie kampanii i operacji wojennych

DZIAŁANIA WOJENNE

(Następstwo agresji na Polskę
lub sojusznika. Każda wojna byłaby wojną
sojuszniczą)

**Wojna obronna na
własnym terytorium**

(odparcie agresji
na Polskę):

- lokalny konflikt
zbrojny
- wojna na dużą skalę

**Wojna poza
terytorium RP**

(udział
w odparciu
agresji
na sojusznika)

- Działania zbrojne
- Działania pozazbrojne

Strategia udziału w operacjach międzynarodowych

- **Sens udziału w operacjach międzynarodowych**
- **Zasady strategiczne**
  - ***Celowość***
  - ***Ekonomia sił***
  - ***Zachowanie swobody działania***
- **Decyzje strategiczne wobec Iraku, Afganistanu i Libii**

Tarcza w Polsce

- **Kontekst amerykański (partnerstwo z USA, ryzyko większych zagrożeń transnarodowych, „waluta strategiczna” na arenie międzynarodowej: wobec Rosji i NATO)**
- **Kontekst rosyjski (kolejne, po wejściu do NATO, uniezależnienie strategiczne Polski od Rosji)**
- **Kontekst sojuszniczy (przyszła obrona przeciwrakietowa NATO i UE)**
- **Kontekst polski (zainicjowanie budowy „narodowej tarczy” jako koniecznego wkładu do systemu NATO)**

Istota zmiany amerykańskiej koncepcji budowy OP

- **Cel ten sam: zintegrowany, wielowarstwowy system obrony przeciwrakietowej**
- **Inna koncepcja**
  - **Bush: najpierw strategiczna obrona kontynentu amerykańskiego potem regionalne uzupełnienia**
  - **Obama: najpierw regionalne systemy OP potem strategiczny segment do obrony kontynentu amerykańskiego**

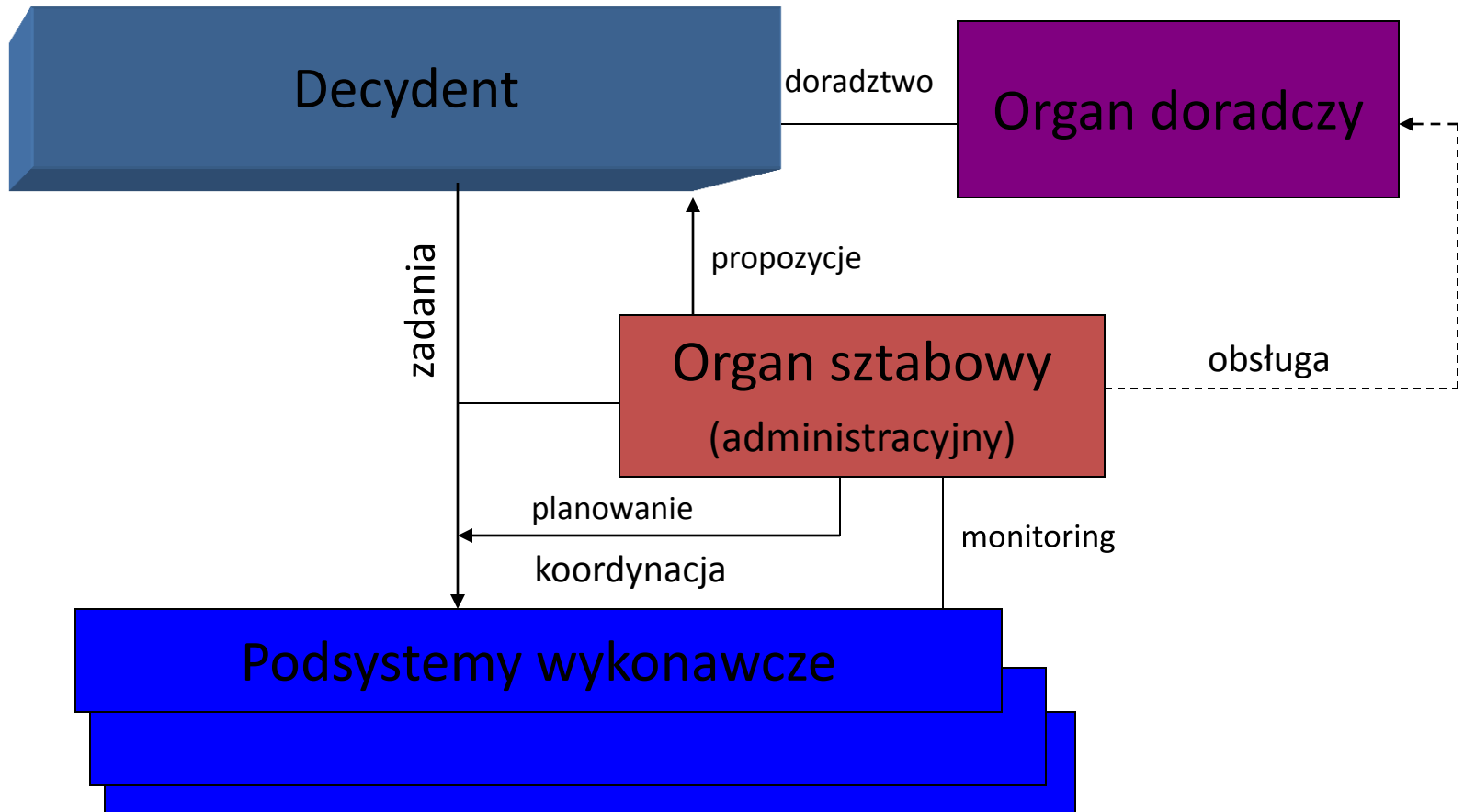

SYSTEM BEZPIECZENSTWA NARODOWEGO

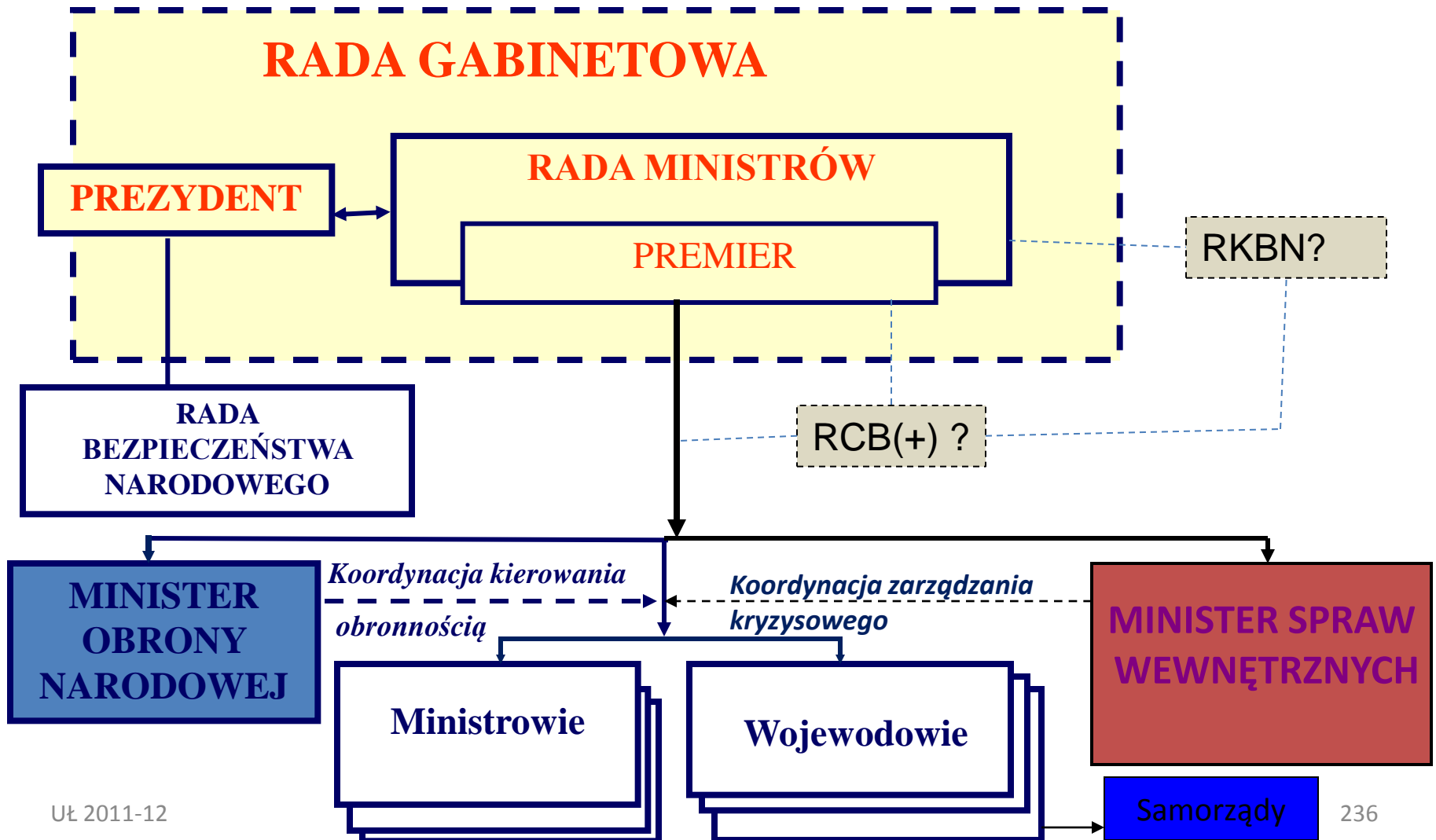
Zintegrowany system bezpieczeństwa narodowego

- **Podsystem kierowania**
- **Podsystemy wykonawcze**
  - **Wyspecjalizowane w dziedzinie bezpieczeństwa siły i środki państwa (dyplomacja, siły zbrojne, wywiad, kontrwywiad, policja, struktury wymiaru sprawiedliwości (sądy, prokuratura, więziennictwo), straż pożarna, straż graniczna, służby ratownicze itd.)**
  - **Pozostałe elementy struktury państwowej (gospodarka, nauka, edukacja, infrastruktura, media**

Uniwersalny model kierowania

SKŁAD SYSTEMU KIEROWANIA BEZPIECZEŃSTWEM NARODOWYM

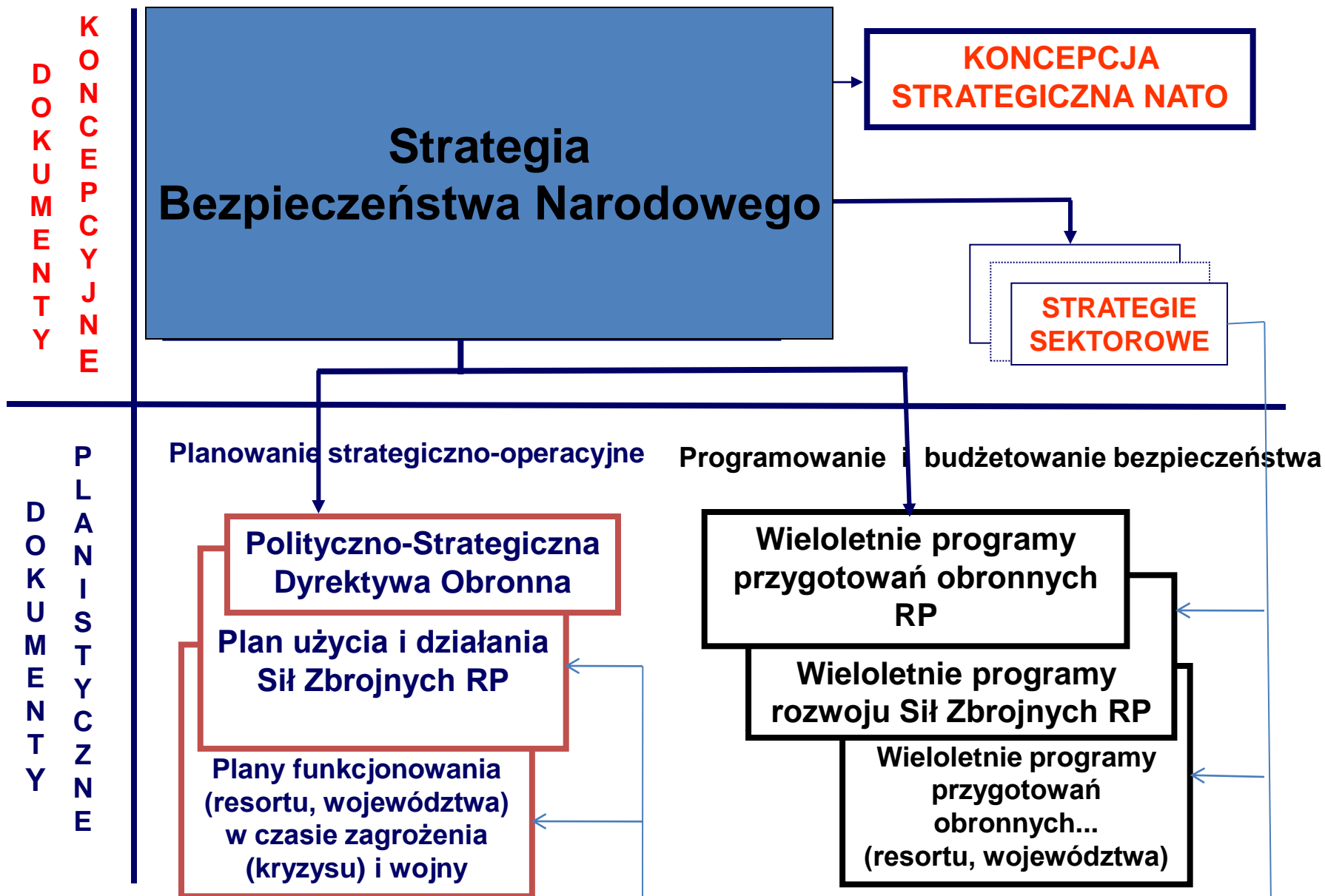
KIEROWANIE STRATEGICZNE

- **Przygotowania obronne**
- **System pogotowia kryzysowego**
- **Stany nadzwyczajne**
  - **Stan klęski żywiołowej**
  - **Stan wyjątkowy**
  - **Stan wojenny**

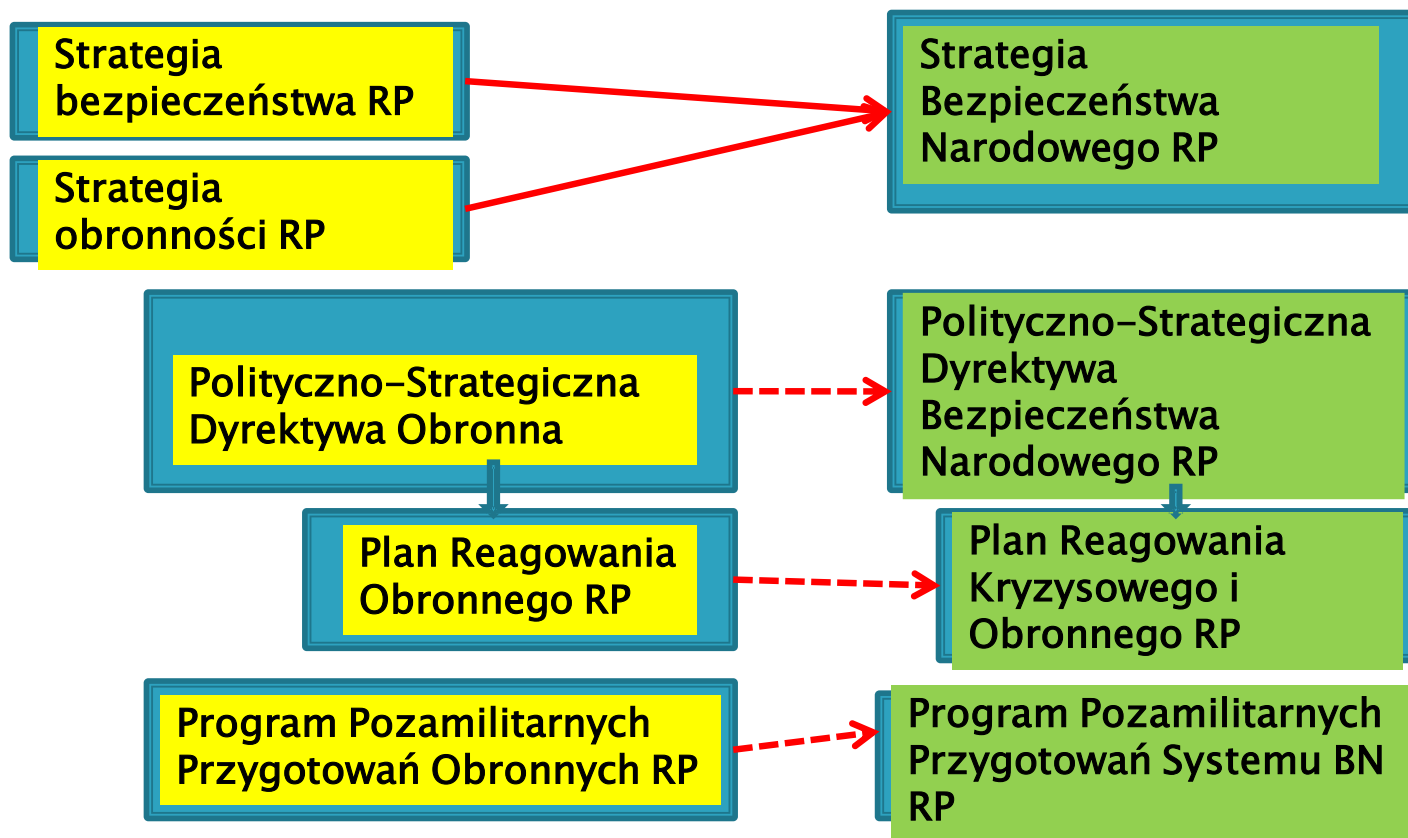
Kierowanie i dowodzenie SZ

- **Kierowanie polityczne i wojskowe**
(decydent polityczny i dowódca wojskowy)
- **Funkcje kierowania strategicznego:**
  - Planowanie strategiczne
  - Zarządzanie bieżące (transformacyjne)
  - Dowodzenie operacyjne
- **Struktury połączone**
- **Ciągłość dowodzenia pokojowego, kryzysowego i wojennego**

DOKUMENTY STRATEGICZNE

**OD OBRONNOŚCI DO ZINTEGROWANEGO BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO:
POTRZEBNA ZMIANA TREŚCI I NAZW
PODSTAWOWYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH**

Wyspecjalizowane ogniwa (instytucje) systemu bezpieczeństwa

- **Siły zbrojne – MON, skład, struktura, transformacja SZ**
- **Dyplomacja – MSZ, ambasady, konsulatory**
- **Wywiad i kontrwywiad**
- **Policja**
- **Straże (graniczna, pożarna)**
- **Służby ochrony i ratownicze**

Ogniwa (instytucje) wsparcia bezpieczeństwa

- **Gospodarcze**
- **Informacyjne**
- **Edukacyjne**
- **Naukowe**
- **inne**

Strategia preparacyjna (transformacyjna)

- **Integracja** systemu kierowania – na wszystkich szczeblach:
  - Państwo: decydent (P+RM), organy doradcze (RBN+?), organy sztabowe (BBN+...RCB?)
  - SZ – konsolidacja (błędy: szef obrony, redyslokacja dowództw)
- **Profesjonalizacja** wyspecjalizowanych podsystemów wykonawczych - SZ:
  - Profesjonalizacja = uzawodowienie, modernizacja techniczna, szkolenie
  - Paradygmat jakościowy: wielkość wtórna wobec jakości
- **Powszechność** przygotowań na rzecz bezpieczeństwa
  - System edukacji powszechnej
  - Lokalne systemy bezpieczeństwa, zamiast systemu OT system BT

Synteza

- Środowisko GLOBINFO
- Strategia wyprzedzania – odpowiedzią na asymetryczność zagrożeń
- Strategia globalna odpowiedzią na niebezpieczeństwo anarchii strategicznej
- Zintegrowany, profesjonalny i powszechny system bezpieczeństwa narodowego